

Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Center for Education, Counselling and Research

Projekt "Jednake mogućnosti za žene i djevojke s oštećenjem vida"

**Rodna analiza ključnih strategija,
politika i dokumenta
koji utječu
na svakodnevni život
žena s invaliditetom**

Projekt financira Europska unija kroz
Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR)

Impressum

Izdavačice: CESI
Za izdavačice: Sanja Cesar
Godinja izdanja: 2011.

Za potrebe CESI analizu su provele Suzana Kunac i Miljenka Plazonić Bogdan

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4, 10 000 Zagreb
Tel: 01 24 22 800; Fax: 01 24 22 801
E-mail: cesi@cesi.hr
www.cesi.hr
www.libela.org
www.sezamweb.net

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije.
Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost CESI-ja i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.
Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj
Trg žrtava fašizma 6, 10000 Zagreb
Tel. +385 (0) 1 4896 500
Fax. +385 (0) 1 4896 555
E-mail: delegation-croatia@ec.europa.eu
www.delhrv.ec.europa.eu

Projekt također podupiru Grad Zagreb i Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.

Sadržaj

1. Pregled institucionalnog okvira EU i RH za izjednačavanje mogućnosti OSI.....	6
2. Politike i instrumenti EU za izjednačavanje mogućnosti OSI.....	7
2.1. Direktiva Vijeća 2000/78/EZ	7
3. Razvojni proces politika u Hrvatskoj.....	9
3.1. Posebni zakoni i strategije.....	13
3.1.1. Obrazovanje i prava OSI.....	13
3.1.2. Zdravstvena zaštita.....	13
3.1.3. Socijalna zaštita.....	14
3.1.4. Ključne mjere koje se odnose na OSI iz strategije razvoja socijalne skrbi.....	15
3.1.4.1. Novčana naknada namijenjena OSI (inkluzivni dodatak).....	15
3.1.4.2. Vještačenje	16
3.1.5. Nasilje u obitelji.....	16
3.1.6. Mobilnost, pristupačnost, stanovanje, prijevoz.....	16
4. Rodna analiza ključnih nacionalnih politika i strategija.....	17
4.1. Identifikacija specifičnih javnih politika, strategija, programa.....	17
4.2. Nacionalna politika za izjednačavanje mogućnosti OSI.....	17
4.3. Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova.....	26
4.4. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji.....	29
4.5. Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava.....	31
4.6. Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH.....	32
4.7. Nacionalna populacijska politika.....	32
4.8. Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje.....	35

4.9. Zagrebačka strategija za izjednačavanje mogućnosti OSI za razdoblje od 2011. do 2015.	35
4.10. Rodna analiza LAP za zapošljavanje OSI u 7 županija.....	41
5. Provedba nacionalne strategije za izjednačavanje OSI.....	55
5.1. Prikaz postignutih rezultata u provedbi mjera na nacionalnoj razini.....	55
6. Zaključci i preporuke	62
Dokumenti korišteni u analizi.....	66
Prilog 1.....	68

PREGLED KRATICA

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

MOBMS – Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

BBŽ – Bjelovarsko-bilogorska županija

OBŽ - Osječko-baranjska županija

KZŽ - Krapinsko-zagorska županija

PGŽ -Primorsko-goranska županija

VŽ - Varaždinska županija

SDŽ – Splitsko-dalmatinska županija

SMŽ - Sisačko-moslavačka županija

OSI – Osobe s invaliditetom

EU – European Union (Europska unija)

EZ – Europska zajednica

DZS – Državni zavod za statistiku

NN – Narodne novine

JAP – Joint Assessment of the Employment Policy Priorities

JIM – Joint Inclusion Memorandum

SOIH – Savez osoba s invaliditetom Hrvatske

RH – Republika Hrvatska

VRH – Vlada Republike Hrvatske

1. Pregled institucionalnog okvira EU i Republike Hrvatske za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom¹

UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol te Konvencije je do 1. svibnja 2010. ratificirala većina zemalja EU, među kojima i Republika Hrvatska (15. kolovoza 2007. godine), dok je proces zaključivanja Konvencije od strane EU u tijeku. Konvencija i Protokol usvojeni su 13. prosinca 2006. godine, a stupili su na snagu 3. svibnja 2008. godine, nakon ratifikacije Konvencije u 20 zemalja.

Svrha Konvencije je promovirati, štiti i osiguravati svim osobama s invaliditetom puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Sadržajno Konvencija predstavlja značajnu promjenu jer invaliditet definira prvenstveno kao pitanje ljudskih prava i pravno pitanje.

Za rodnu analizu *policy* okvira UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom je od posebnog značaja jer se eksplicite u Članku 6. navodi:

ŽENE S INVALIDITETOM

1. Države članice priznaju da su žene i djevojke s invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji te će u tom smislu poduzeti mjere radi osiguranja punog i ravnopravnog uživanja svih njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

2. Države članice će poduzeti sve odgovarajuće mjere radi osiguranja punog razvoja, napretka i osnaživanja položaja žena kako bi im zajamčile korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenih u ovoj Konvenciji.

Glavni elementi strategije EU za osobe s invaliditetom – u kojoj su spojeni zabrana diskriminacije, jednake mogućnosti i aktivne mjere inkluzije – odražavaju se u Konvenciji. Prava priznata Konvencijom pokrivaju gotovo sva područja od pravosuđa, transporta, zapošljavanja, informacijske tehnologije, pa do socijalne i zdravstvene politike. Stoga implementacija Konvencije mora biti dijelom strateškog pristupa invaliditetu. Kako je visoka konvergencija ciljeva između opće Strategije EU za osobe s invaliditetom i Konvencije Ujedinjenih naroda, Komisija smatra da se pitanjima koja se odnose na implementaciju Konvencije UN na razini EU treba baviti u okviru tekućeg EU Akcijskog plana za ravnopravnost osoba s invaliditetom.

---

¹ Za dijelove pregleda institucionalnog okvira EU i RH za izjednačavanje mogućnosti OSI, politike i instrumenti EU za OSI, te razvojni proces politika u RH korištena je već postojeća *policy* analiza iz studije: «Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada», Human Dynamics konzorcij, (ur.) Antonio Matković, Zagreb, srpanj 2010.

2. Politike i instrumenti EU za osobe s invaliditetom

Europska strategija za osobe s invaliditetom (2003-2010) potiče punu i aktivnu integraciju osoba s invaliditetom u društvo i osigurava sredstva za provođenje tih ciljeva u praksi. Ona se koristi kako bi se osiguralo integriranje pitanja osoba s invaliditetom i u sve relevantne politike EU. “*Mainstreaming*” pitanja osoba s invaliditetom, odnosno ravnopravnost osoba s invaliditetom, znači da se pitanja i interesi osoba s invaliditetom ne bi trebali izolirati i zasebno razmatrati, već biti ravnopravno uključeni u opće odredbe, zakonodavstvo i društvo u cjelini, tako da ono prepozna potrebe, kao i doprinos, osoba s invaliditetom.

Ravnopravnost osoba s invaliditetom uključuje analizu relevantnih područja i politika iz perspektive osoba s invaliditetom, s razumijevanjem za različite potrebe osoba s invaliditetom i njihovim uzimanjem u obzir pri razvoju politika. Razni se instrumenti koriste za poticanje potpuno integriranih mjera koje ispunjavaju individualne potrebe osoba s invaliditetom na isti način kao i potrebe osoba bez invaliditeta.

Dvogodišnji “**Akcijski plan za osobe s invaliditetom**” (DAP) zauzima središnje mjesto u strategiji i uspostavlja niz mjera za uključivanje osoba s invaliditetom. Cilj je poticati inkluzivnu participaciju osoba s invaliditetom i djelovati u smjeru njihovog potpunog uživanja temeljnih prava.

To se čini putem:

- Poticanja pristupačnosti tržišta rada (putem fleksigurnosti, poticanog zapošljavanja i rada s javnim zavodima za zapošljavanje)
- Jačanja pristupačnosti roba, usluga i infrastruktura;
- Konsolidacijom analitičke sposobnosti Komisije za poticanje pristupačnosti (putem studija itd.)
- Omogućavanjem provedbe Konvencije UN
- Nadopunjavanjem legislativnog okvira zajednice za zaštitu protiv diskriminacije

2.1. Direktiva Vijeća 2000/78/EZ

Glavna i zadnja legislativna aktivnost EU u odnosu na osobe s invaliditetom je Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenog 2000. kojom se uspostavlja opći okvir za jednaki tretman pri zapošljavanju i radu. Direktiva se odnosi na sve situacije u kojima postoji nedostatak jednakosti tretmana ili mogućnost diskriminacije. Ona dopunjuje odredbe Direktive Vijeća 76/207/EZ od 9. veljače 1976. o implementaciji principa jednakog tretmana žena i muškaraca u pogledu pristupa zapošljavanju, stručnoj izobrazbi i napredovanju, te u pogledu radnih uvjeta. Njome se nadopunjuje princip jednakog tretmana pri zapošljavanju, pri čemu se uzima u obzir rod, neki vidovi koji se odnose na spolnu orijentaciju, vjeru ili uvjerenja, dob i invaliditet.

Glede pristupa osoba s invaliditetom zapošljavanju, cilj je Direktive uvođenje prilično novih koncepata ili prava (novih osim za Ujedinjeno Kraljevstvo i u određenoj mjeri skandinavske zemlje) u politike zemalja članica.

Ti koncepti ili prava su:

- pravo na razumnu prilagodbu
- obveza razumne prilagodbe
- koncept nerazmjernog opterećenja
- koncept odgovarajućih mjera

Istovremeno, Direktiva naglašava ulogu sudaca i civilnog društva (udruga, socijalnih partnera i nevladinih organizacija) i preporuča obrnuti teret dokazivanja, odstupajući od općeg zakonskog principa. Ovaj pristup izražava politiku koja poklanja više povjerenja pojedincu nego državi, ugovoru ili sporazumu nego zakonu, građanskom sudu nego inspektoratima rada ili upravnim sudovima. Odredbe koje proizlaze iz tih principa odnose se na pitanja zapošljavanja osoba s invaliditetom, ne toliko u smislu postotaka radnih mjesta rezerviranih za zaposlenike s invaliditetom, koliko strogom primjenom prava na jednako postupanje i nediskriminaciju.

Za veliku većinu zemalja članica, jednaki tretman i nediskriminacija su bili temeljni principi prava osoba s invaliditetom na zapošljavanje i obveza svih relevantnih tijela (pružatelja obrazovanja i strukovnog obrazovanja, nacionalnih ili lokalnih javnih službi, transportnih i stanodavnih službi, javnih i privatnih poslodavaca). Ali provođenje tih prava osigurava se obveznim zapošljavanjem u okviru propisanih kvota (kvote, inspekcije, sankcije, odgovarajuće mjere da se omogući ili kompenzira zadovoljavanje prava osoba s invaliditetom na zapošljavanje). Ova „pozitivna diskriminacija“ ili „afirmativna akcija“ se općenito upotpunjuje specifičnim obvezama poslodavaca glede rada (prilagodba radnog procesa ili radnog mjesta).

Međutim, niz zemalja članica imale su problema u ispravnom prenošenju Direktive u svoje zakonodavstvo.²

---

² Poteškoće s prenošenjem Direktive Vijeća 2000/78 u zakonodavstvo zemalja članica

Obzirom da će Hrvatska morati u skoro vrijeme prenijeti Direktivu 2000/78 u svoje zakonodavstvo, zanimljivo je spomenuti iskustvo zemalja članica EU. Tijekom “Izravne komunikacije” s Vijećem, Parlamentom, Europskim gospodarskim i socijalnim vijećem i Odborom regija, Komisija je na sastanku 19. lipnja 2008. godine raspravljala prenošenje Direktive Vijeća 2000/78/EZ (Članak 19.) u nacionalna zakonodavstva država članica. Države koje su pristupile Europskoj uniji 1. prosinca 2000. godine imale su obvezu prenijeti je u svoje zakonodavstvo do 2. prosinca 2003. godine, prvih deset novih država članica do 1. ožujka 2004. godine, a Rumunjska i Bugarska do 1. siječnja 2007. godine, odnosno odredbe koje se odnose na dob i invaliditet do 1. siječnja 2010. godine.

Komisija naglašava obvezu razumne prilagodbe glede osoba s invaliditetom kao dio principa jednakog tretmana, što predstavlja inovativni doprinos Direktive i “jednu od njenih najdugovječnijih inovacija”. Također, Komisija primjećuje da je, iako je koncept razumne prilagodbe mnogim državama članica bio nov, većina država članica prenijela tu obvezu. Iznoseći činjenicu da “nekoliko država članica i dalje regulira zapošljavanje osoba s invaliditetom putem sustava koji se temelji na postotku radnih mjesta koja se dodjeljuju osobama s invaliditetom ili poslova rezerviranih za njih”, ocjenjuje se da “ti sustavi međutim ne smiju primjenjivati na štetu individualnog prava na nediskriminaciju i razumnu prilagodbu”. Primjećuje se činjenica da neke države članice nisu uvele taj koncept u svoje nacionalno zakonodavstvo ili da to nisu učinile na odgovarajući način (npr. ograničavajući obvezu razumne prilagodbe na način da se ona odnosi samo na one zaposlenike koji su već imali zaključen ugovor o radu ili za osobe s teškim invaliditetom, u Njemačkoj, Italiji i Madarskoj). Naposljetku podcrtava se da se može zamijetiti veliki raspon u stupnju preciznosti legislative zemalja članica glede praktične primjene prava na razumnu prilagodbu.

Poteškoće u primjeni Direktive Vijeća 2000/78/EZ

Komisija smatra da mala količina sudske prakse glede diskriminacije u većini država članica označava činjenicu da Direktiva nije pružila

3. Razvojni proces politika u Hrvatskoj

Rezolucije Vijeća Ministara EU koje su utjecale na formiranje pravnog i strateškog okvira RH su: Rezolucija Vijeća o jednakim mogućnostima zapošljavanja za osobe s invaliditetom (NN, 63/07); Rezolucija Vijeća o promicanju zapošljavanja i socijalne integracije osoba s invaliditetom (NN 63/07); Rezolucija Vijeća 'Mogućnost pristupa' kojom se poboljšava uključivanje osoba s invaliditetom u društvo temeljeno na znanju (NN 63/07); Rezolucija Vijeća o jednakim mogućnostima obrazovanja i izobrazbe za učenike i studente s invaliditetom (NN 63/07); te Rezolucija Vijeća o dostupnosti kulturne infrastrukture i kulturnih aktivnosti osobama s invaliditetom (NN 63/07).

Već **Ustavom Republike Hrvatske** (čl. 3) jamči se ravnopravnost spolova kao najviša vrednota ustavnopravnog poretka RH. Člankom 54. jamči se svakoj osobi pravo na rad, a posebno je naglašena zaštita radnog odnosa za osobe s invaliditetom (čl.64.)³. Izričito zabranjivanje diskriminacije u ostvarivanju prava na rad, na temelju fizičkih ili duševnih poteškoća, dodatno je određeno **Zakonom o radu** (čl. 2)⁴ te od 2008. godine i **Zakonom o suzbijanju diskriminacije** (čl. 4)⁵.

Na temelju najviših ustavnih načela Republike Hrvatske i međunarodnih dokumenata, Hrvatski sabor je 2005. godine donio **Deklaraciju o pravima osoba s invaliditetom**⁶ potvrđujući pravo svih građana da ravnopravno sudjeluju u svim segmentima društva i nesmetano raspolažu svojim zakonskim i ustavnim pravima. Ovaj dokument, osim deklarativnog i simboličkog značaja, prepoznaje i neke stvarne prepreke u ostvarenju prava osoba s invaliditetom. Republika Hrvatska je u svoj pravni sustav ugradila niz međunarodnih konvencija, kao i njihovih dodatnih protokola vezanih za područje od posebnog interesa za osobe s invaliditetom, unutar kojih je primjerice za područje rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom važna odluka iz 2003. godine kojom se ratificira **Konvencija o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom**⁷, a koju je 1983. godine donijela Međunarodna organizacija rada, kao

priliku za preveliki broj sudskih tužbi. To bi također moglo označavati postojanje nekih prepreka, stvarnih ili percipiranih, glede pristupa pravdi. U trenutnoj fazi prenošenja Direktive u zakonodavstva država članica Komisija smatra da je ono u nekoliko država članica još nepotpuno. Svakako, sve zemlje članice uzele su u obzir primjenu sankcija koje mogu biti upravne, građanske ili kaznene. Ali razina pružene zaštite bez obzira na to nije jednaka: neke države članice odlučile su se na primjenu kaznenih sankcija, uključujući zatvorsku kaznu, koja nije povezana s odštetom, dok su druge pribjegle samo određivanju novčanih kazni u ograničenim iznosima, poput onih koje su postavile gornje granice za odštetu.

Na kraju, Komisija naglašava činjenicu da je Direktiva Vijeća 2000/78/EZ važan korak u borbi protiv diskriminacije u Europskoj uniji. Prenošnje Direktive Vijeća 2000/78/EZ zahtjeva od većine država članica da uvedu važne izmjene i dopune postojećeg zakonodavnog okvira kako bi obuhvatile i nove uzroke diskriminacije. Komisija također prepoznaje činjenicu da zakonski okvir sam po sebi nije dovoljan za sprečavanje diskriminacije i poticanje jednakosti. Osiguranje ispravne primjene i poštivanja zakonskih propisa, u kombinaciji s nizom komplementarnih mjera na nacionalnoj razini i razini zajednice, je ključ za smanjenje diskriminacije temeljem invaliditeta.

Naposljetku, Komisija je naglasila da su neke države članice naišle na posebne teškoće u prenošenju Direktive u svoja zakonodavstva. Ukoliko upotrijebimo klasifikaciju utvrđenu u OECD-ovim studijama u "analizi metode najdaljeg susjeda", upravo je "romanski" klaster (Francuska, Italija, Portugal, Poljska, Španjolska i Belgija) naišao na najveće poteškoće. Naprotiv, prenošenje Direktive nije predstavljalo problem za "anglo-američki" klaster (Velika Britanija, Irska) i "skandinavski" klaster (Švedska, Danska, Finska Estonija, Litva i Latvija), dok su "germanski" klaster (Austrija, Njemačka) i "mješoviti" klaster (Nizozemska) bili negdje između ova prva dva klastera.

Za Hrvatsku bi se moglo pretpostaviti da će se naći negdje u situaciji država članica "romanskog" ili "germanskog" klastera.

³ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01 i 55/01), dostupno na <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232289.html>

⁴ Zakon o radu (NN 38/95, 54/95, 64/95, 17/01, 82/01, 114/03, 142/03, 30/04, 137/04 – proč. tekst, 68/05), dostupno na <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/313055.html>

⁵ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08), <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340327.html>

⁶ Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (NN 45/05), dostupno na <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/288434.html>

⁷ Konvencija br. 159 o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, (NN – međunarodni ugovori 11/03), dostupno na

specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda.

Republika Hrvatska je također sudjelovala u izradi, a 2007. godine među prvim državama i potpisala i ratificirala **Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda**⁸ kojom se kroz 50 članaka želi unaprijediti, štititi i osigurati punopravno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom te poštivanje njihova dostojanstva. Pitanja rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom integralni su dio Konvencije (čl. 27), a uz Konvenciju je usvojen i Fakultativni protokol kojim se uspostavlja sustav pojedinačnih pritužbi za osobe kojima su od strane država povrijeđena prava preuzeta Konvencijom.

Na razini Vijeća Europe, ključni dokument koji usmjerava djelovanje europskih država na ovom području je **Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. - 2015.** On nudi 15 ključnih smjernica za unaprjeđenje svih temeljnih područja djelovanja od interesa za osobe s invaliditetom.

Zagrebačkom deklaracijom iz 2007. godine⁹, Hrvatska je s 12 drugih zemalja¹⁰, službeno prihvatila temeljna načela i strateške ciljeve Akcijskog plana Vijeća Europe. Ovdje izdvojene dokumente treba promatrati kao smjernice u procesu stvaranja i dorade zakonskog i strateškog okvira Republike Hrvatske, uz naglasak važnosti uloge Europske unije (EU), uslijed potrebe prilagodbe zakonodavnog okvira pravnoj stečevini EU, ali i konzultativnih preporuka u ovom području.

Za područje rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom najrelevantniji nacionalni zakon je **Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom**¹¹ jer se njime po prvi put na jednom mjestu objedinjuju pitanja koja proizlaze iz problematike profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Osim kroz razvoj pravnog okvira, područje uključivanja osoba s invaliditetom prepoznato je i u strateškim dokumentima. Na temelju **Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske** (*Joint Assessment of the Employment Policy Priorities - JAP*), pripremljenog u okviru Predpristupne strategije Europske unije za Republiku Hrvatsku na području zapošljavanja i socijalnog uključivanja u suradnji s Europskom komisijom, donesen je **Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. godinu**. Njime se utvrđuju osnovna načela državne politike zapošljavanja te se utvrđuju odgovornosti i definiraju zadaće nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u provedbi Plana, uz poticanje njihove međusobne

http://www.unizg.hr/uredssi/images/datoteke/konvencija_prof_rehabilitacija.pdf

⁸ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda, (NN-Međunarodni dio 06/07) dostupno na <http://www.mobms.hr/media/996/mobmskonvencijaun.txt>

⁹ Zagrebačka deklaracija donesena na Europskoj konferenciji visoke razine o Akcijskom planu Vijeća Europe za osobe s invaliditetom 2006. - 2015.: Nacionalna provedba – od politike prema praksi pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske - konferencija je organizirana u suradnji s Općom upravom za društvenu koheziju Vijeća Europe i Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, tekst deklaracije dostupan je na www.mobms.hr/media/1005/zagrebakladeklaracija.doc

¹⁰ S Albanijom, Austrijom, Makedonijom, Bosnom i Hercegovinom, Bugarskom, Italijom, Moldavijom, Rumunjskom, Slovenijom, Srbijom, Turskom i Ukrajinom.

¹¹ Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02, 33/05), dostupno na www.institutzasigurnost.hr/propisi/P-41.pdf

suradnje. Intervencije unutar Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja u smislu motiviranja, obrazovanja i sufinanciranog zapošljavanja usmjerene su izričito i prema osobama s invaliditetom, koje se ističu kao jedna od ranjivih skupina u pogledu razmatranja problematike dugotrajne nezaposlenosti.

Određivanje osoba s invaliditetom kao rizične skupine prepoznato je i u **Zajedničkom memorandumu o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske** (*Joint Inclusion Memorandum - JIM*) iz 2007. godine, kojim su Hrvatska i Europska Komisija usuglasile ključne izazove koji stoje na putu unaprjeđenja socijalne zaštite i socijalnog uključivanja te o prioritetima, mjerama i analizama koje treba provesti. Iz tog razloga, ova dva memoranduma treba promatrati kao važnu podlogu u sektoru socijalne politike i zapošljavanja, s relevantnošću za osobe s invaliditetom te sa snažnim utjecajem na određivanje i definiranje nacionalnih smjernica razvoja.

Za potrebe ove analize izdvojit ćemo nekoliko preporuka EC-a na JIM izvješće u Republici Hrvatskoj od siječnja 2009. do prosinca 2009.:

- Glavne brige i izazovi procesa JIM-a su procesi decentralizacije i deinstitutionalizacije. Potrebno je razjasniti kako će implementacija novog Zakona o socijalnoj skrbi biti koordinirana s tekućim aktivnostima u općinama i županijama te kako će administrativna decentralizacija i fiskalna decentralizacija biti međusobno usklađene. Komisija primjećuje da je napredak deinstitutionalizacije vrlo spor. Izvještaj o konkretnom napretku s posebnim naglaskom na Master plan za deinstitutionalizaciju u sljedećem izvješću bio bi dobrodošao.

- Jedan od glavnih izazova jest usvajanje Zakona o socijalnoj skrbi¹², što se dugo odgađa. Komisija će pažljivo pratiti napredak u pogledu usvajanja Zakona.

Komisija potiče Hrvatsku da u sljedećem izvješću navede konkretne obveze i rezultate u pogledu jednakosti spolova. Izvještavanje na tu temu trebalo bi biti opširnije i obrađeno u zasebnom dijelu.

- U sljedećem biste izvješću trebali izvijestiti o nadzoru i evaluaciji mjera u smislu njihovog doprinosa održivoj zaposlenosti osoba s invaliditetom.

- Izvješće o JAP-u navodi: „Integralni pokazatelji položaja osoba s invaliditetom na tržištu rada još nisu dostupni“. Hrvatska je ratificirala Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD), koja predviđa specifične obveze vezane uz statistiku i prikupljanje podataka. U sljedećem bi izvješću bilo dobro okvirno opisati kako hrvatska Vlada napreduje po tom pitanju. Također bi bilo dobro u sljedećem izvješću vidjeti da evaluacijske aktivnosti vezane uz Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. prate strukturu i načela UNCRPD-a te će se koristiti za ispunjavanje obveza izvještavanja Odbora UN-a za prava osoba s invaliditetom.

Središnji strateški dokument u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom je **Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. –**

---

¹² Zakon o socijalnoj skrbi usvojen je u Saboru RH u svibnju 2011.

2015. godine¹³, koja je zamijenila raniju Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom 2003. – 2006. Strategija je organizirana u 15 područja djelovanja: 1. obitelj, 2. život u zajednici, 3. odgoj i obrazovanje, 4. zdravstvena zaštita, 5. socijalna skrb i mirovinsko osiguranje, 6. stanovanje i mobilnost, 7. profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad, 8. pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja, 9. informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti, 10. sudjelovanje u kulturnom životu, 11. sudjelovanje u političkom i javnom životu, 12. istraživanje i razvoj, 13. rekreacija, razonoda i šport, 14. udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu te 15. međunarodna suradnja.

Do sada su dostupna dva izvješća o provedbi Strategije, za 2007. i 2008. godinu, a novo izvješće za 2009. godinu imat će izmijenjenu strukturu izvještavanja, budući da se utvrdilo kako izvještavanje po aktivnostima nije uvijek adekvatno. Stoga je nadležno Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, uz pomoć vanjskih savjetnika, za novo izvještavanje o provedbi pripremio Okvir za praćenje provedbe Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007.-2015., oblikujući i nove indikatore provedbe, kako bi se bolje upravljalo provedbom Strategije. Sukladno Nacionalnoj strategiji, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne su izraditi lokalne strategije/programe u svrhu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom, iako bez naznačenog roka do kada su dužni to napraviti. Lokalne strategije su do sada izradili gradovi Zagreb¹⁴, Velika Gorica¹⁵, Koprivnica¹⁶, Križevci¹⁷, Dubrovnik¹⁸, Cres, Slavonski brod, Daruvar, Slatina, Đurđevci te Splitsko-dalmatinska i Krapinsko-zagorska županija. Vremenski rok od tri mjeseca od usvajanja utvrđen je samo za imenovanje koordinatora za provedbu Nacionalne strategije na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Na kraju, u razradi postojećeg nacionalnog zakonodavnog okvira, potrebno je spomenuti i Odluku o osnivanju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom¹⁹ čijim je osnutkom 2000. godine Vlada dobila savjetodavno i stručno tijelo sa zadaćom upućivanja prijedloga, mišljenja i stručnih obrazloženja u području stanja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te provođenja aktivnosti usmjerenih na njihovu dobrobit. 2007. godine je donesen **Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom**²⁰ kojim se uspostavlja Pravobranitelj za osobe s invaliditetom²¹ s funkcijom zaštite, praćenja i promicanja prava i interesa osoba s invaliditetom na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

¹³ Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. – 2015. godine (NN 63/07)

¹⁴ Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. godine do 2010. godine, dostupno na http://www.unizg.hr/uredssi/images/datoteke/zagrebacka_strategija_2007_2010.pdf

¹⁵ Strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom Grada Velike Gorice u razdoblju od 2009. - 2013. godine, dostupno na <http://www.gorica.hr/dokumenti/StrategijaZaOsobesInvaliditetom.pdf>

¹⁶ Nacionalna strategija Grada Koprivnice za osobe s invaliditetom

¹⁷ Križevačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. godine do 2010. godine, dostupno na <http://uik.hr/invalidi-strategija/>

¹⁸ Strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Grada Dubrovnika u razdoblju od 2009. do 2013. godine, dostupno na http://www.dubrovnik.hr/odjel_za_obrazovanje_sport.php?id=233

¹⁹ Odluka o osnivanju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom (NN 102/00, 06/01, 167/03, 23/04)

²⁰ Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN 107/07)

²¹ Internet stranica Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom <http://www.posi.hr/pravobraniteljica.php>

3.1. Posebni zakoni i strategije

3.1.1. Obrazovanje i prava OSI

Kako je navedeno u Zagrebačkoj strategiji za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom u poglavlju o obrazovanju – „obrazovanje je temeljni uvjet društvene uključenosti i neovisnosti osoba s invaliditetom. Većina međunarodnih dokumenata ističe kvalitetno obrazovanje kao jedno od prioritarnih područja za djecu i mlade, a također i za one s teškoćama u razvoju. Stvaranje mogućnosti za sudjelovanje osoba s invaliditetom u redovnom obrazovanju nije važno samo za djecu i mlade s teškoćama u razvoju, upoznavanje i život s različitostima bogatstvo je za svaku osobu. Područje odgoja i obrazovanja strateški se odvija prema Planu razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010. te Nacionalnom planu aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. Ovi dokumenti donose mjere kojima se unapređuje i ujednačava kvaliteta cjelokupnog sustava na državnoj razini i jamče jednake mogućnosti za puni razvoj potencijala svakog pojedinca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Temeljni je cilj za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama odgojno-obrazovni sustav učiniti dostupnim i prohodnim kako bi se osigurala načela - Škola za sve i Cjeloživotno obrazovanje. Obrazovanje je sveobuhvatno i odnosi se na sva životna razdoblja. Ustanove redovnog obrazovanja i specijaliziranih programa treba poticati na pružanje potpore osobama s invaliditetom u gradskim četvrtima za potpuno uključivanje. Prema Zakonu o osnovnom školstvu (NN 59/90, 26/93, 27/93, 29/94, 7/96, 59/01, 114/01, i 76/05) i Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (Narodne novine 23/91) u redovnim osnovnim školama školuju se: učenici s lakšim teškoćama u razvoju, učenici sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima, učenici s lakom mentalnom retardacijom. Učenici s većim teškoćama u razvoju školuju se prema posebnim planovima i programima u posebnim organizacijama odgoja i obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa. Sukladno članku 22. Zakona o srednjem školstvu (Narodne novine 19/92, 26/93, 27/93, 50/95, 59/01, 114/01, i 81/05) te Pravilniku o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (Narodne novine 86/92), učenici se potpuno ili djelomično integriraju u redovne srednje škole, odnosno, učenici s većim teškoćama u razvoju školuju se u posebnim ustanovama prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa. Učenici s većim teškoćama, umjerenom ili težom mentalnom retardacijom i učenici s autizmom ne obrazuju se već se osposobljavaju do 21. godine života.“

3.1.2. Zdravstvena zaštita

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 85/06, 105/06 i 118/06) propisuje da je zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj obvezno i dobrovoljno.

Obveznim zdravstvenim osiguranjem osiguravaju se svim osiguranim osobama prava i obveze iz obveznoga zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti i

solidarnosti, a provodi ga Hrvatski zavod za obvezno zdravstveno osiguranje. U okviru obveznog zdravstvenog osiguranja osigurava se pravo na zdravstvenu zaštitu i prava na novčane naknade. U Planu i programu mjera iz obveznoga zdravstvenog osiguranja (Narodne novine 126/06), planirane su i neke mjere za osobe s invaliditetom kao zdravstveno osobito osjetljivu skupinu. Utvrđeni su prijedlozi za prevenciju oštećenja zdravlja koja dovode do invaliditeta i prijedlozi za poboljšavanje kvalitete zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom.

Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 85/06) uređuje vrste, uvjete i način provođenja dobrovoljnoga zdravstvenog osiguranja, a provode ga društva za osiguranje. Dijeli se na dopunsko, dodatno i privatno zdravstveno osiguranje.

Osobama s invaliditetom i drugim građanima trebaju biti dostupna prava na primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu koja obuhvaća dijagnosticanje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, specifičnu zdravstvenu njegu. Uz to je potrebno obuhvatiti pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nadomjeske, lakše ostvarivanje prava na ortopedsku i druga pomagala, korištenje lijekova utvrđenih osnovnom i dopunskom listom prema potrebi, te pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

3.1.3. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita uključuje naknade socijalnog osiguranja i socijalne pomoći te socijalne usluge. Uglavnom obuhvaća sve mjere kojima je cilj zaštita ranjivih skupina. U mnogim situacijama osobe s invaliditetom ne mogu ostvariti odgovarajuću dobrobit od sustava socijalne zaštite, dijelom zbog nedostatka takvih usluga, a dijelom zbog njihove nepristupačnosti.

Socijalna su prava utvrđena u Europskoj socijalnoj povelji (ETS broj 163), uključujući posebice pravo na socijalnu zaštitu (članak 12.), pravo na socijalnu i medicinsku pomoć (članak 13.), te pravo na dobrobit koju pružaju službe sustava socijalne skrbi (članak 14.). Provedba ovih prava smanjuje rizik od isključenosti iz društva i marginalizacije i direktno pridonosi ostvarivanju prava osoba s invaliditetom na neovisnost, društvenu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice (članak 15.).

Sustav socijalne skrbi u RH definiran je Zakonom o socijalnoj skrbi (Zakon o socijalnoj skrbi donesen je 13. svibnja 2011.) kao temeljnim zakonom kojim se uređuje način obavljanja i financiranja djelatnosti socijalne skrbi, korisnici, prava, postupak za ostvarivanje tih prava, te druga pitanja od značenja za obavljanje ove djelatnosti.

Socijalna skrb je djelatnost kojom se osigurava i ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba. Pritom je riječ o potrebama koje ove osobe, zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih razloga, ne mogu zadovoljiti same, niti uz pomoć članova obitelji. Radi sprečavanja, ublažavanja i otklanjanja uzroka i stanja socijalne ugroženosti socijalnom skrbi pruža se

potpora obitelji, posebice djeci i drugim osobama koje ne mogu brinuti same o sebi.

Obiteljskoppravna i kaznenopravna zaštita djece i obitelji uređena je Obiteljskim zakonom (Narodne novine, br. 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07), Zakonom o sudovima za mladež (Narodne novine, br. 111/97, 27/98 i 12/02), Zakonom o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (Narodne novine, broj 153/09), te Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, broj 137/09, 14/10 i 60/10).

Prilikom ostvarivanja socijalne skrbi može se govoriti o dvije kategorije korisnika. Prvi su oni koji se smatraju siromašnima zbog toga što nemaju uopće vlastitih prihoda ili su ti prihodi manji od propisanih cenzusa, znači nedostatni za podmirenje osnovnih životnih potreba. Druga je kategorija ona koja socijalnu skrb prima u svrhu zadovoljavanja specifičnih potreba, **nastalih uglavnom zbog invalidnosti**, starosti, psihičke bolesti, ovisnosti i dr. U tu se kategoriju ubrajaju i djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca i mladež s poremećajima u ponašanju, žrtve obiteljskog nasilja i žrtve trgovanja ljudima, te azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom. To naime znači da se svi korisnici socijalne skrbi ne mogu nazvati "siromašnima", budući da se kod nekih kategorija socijalna skrb ne veže uz niske prihode, već uz visoke troškove uzrokovane specifičnim potrebama pojedinca ili obitelji.

Općenito govoreći, ranjive skupine, odnosno skupine s povećanim rizikom siromaštva i socijalne isključenosti, su one s niskim primanjima (nezaposleni, starije osobe bez mirovine, određene kategorije umirovljenika, jednoroditeljske obitelji), ranjive etničke manjine (Romi), **osobe s invaliditetom**, kao i skupine koje su manje brojne, ali su suočene s izazovima ekstremnog siromaštva (beskućnici, bivši ovisnici ili zatvorenici) i dr.

3.1.4. Ključne mjere koje se odnose na OSI iz Strategije razvoja socijalne skrbi

3.1.4.1. Novčana naknada namijenjena osobama s invaliditetom (inkluzivni dodatak)

Mjera: Zakon o inkluzivnom dodatku;

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo financija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i druga državna tijela u kojima se ostvaruje zaštita osoba s invaliditetom;

Rok: 2014. godina

3.1.4.2. Vještačenje

Mjera: Usklađivanje propisa u sustavu socijalne skrbi s novim načinom vještačenja, ovisno o ishodima probne primjene, odnosno uvođenje nove metodologije vještačenja u skladu s definicijom invaliditeta prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom koju je Vlada Republike Hrvatske potpisala u ožujku 2007. godine

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Rok: 2012. godina

3.1.5. Nasilje u obitelji

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2003.) donesen je kako bi cjelovito regulirao rješavanje ovoga sve izraženijega društvenog problema. Izmjene Kaznenog zakona od 2006. povećavaju kazne za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži i kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2005. do 2007. propisuje mnoge mjere za zaštitu od nasilja. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2005.) i njegove izmjene i dopune precizno određuju mjere i postupanja nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći žrtvama nasilja.

Svi navedeni dokumenti naglašavaju poboljšavanje položaja žrtava nasilja i podizanje kvalitete njihova života. Prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom kao žrtvama nasilja društvo treba iskazati veći stupanj osjetljivosti i osigurati veći stupanj zaštite.

3.1.6. Mobilnost, pristupačnost, stanovanje i prijevoz

Mobilnost, pristupačnost, stanovanje i prijevoz osnovni su preduvjeti za uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti svakodnevnog življenja. Područje pristupačnosti u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o prostornom uređenju (Narodne novine 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04), Zakonom o gradnji (Narodne novine 175/03 i 100/04), Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (Narodne novine 151/05). Zakonom o zaštiti i spašavanju (Narodne novine 174/04) uređeno je područje elektroničkih usluga gluhim osobama, a mobilnost Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (105/04), Zakonom o javnim cestama (Narodne novine 112/06), Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu (Narodne novine 178/04, 48/05, 151/05/ 111/06), Zakonom o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (Narodne novine 97/00), Pravilnikom o znaku pristupačnosti (Narodne novine 16/05, 66/05, 15/06 i 12/06), Zakonom o kretanju slijepe osobe s pomoću psa vodiča (Narodne novine 131/98) i brojnim drugim propisima. Na ovim se područjima uočava potreba razvoja hrvatskih standarda.

4. Rodna analiza ključnih nacionalnih politika i strategija koje se odnose na prava osoba s invaliditetom

4.1. Identifikacija specifičnih javnih politika, strategija i programa koje se odnose na OSI i definiranje specifičnih područja

Iako smo tijekom pregleda međunarodnog, europskog i hrvatskog zakonodavnog i *policy* okvira kojim se regulira većina važnih društvenih područja za izjednačavanja mogućnosti OSI naveli većinu Konvencija, direktiva, preporuka, posebnih zakona i politika, za rodnu analizu smo izabrale sljedeće strategije, politike i planove:

- Nacionalna strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2015.
- Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova (2011- 2015) – nacrt
- Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine
- Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine
- Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011. - 2016.
- Nacionalna populacijska politika
- Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2011.-2012.
- Zagrebačka strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom za razdoblje od 2011. do 2015.
- 7 akcijskih planova za zapošljavanje OSI na županijskoj razini

Osnovni cilj rodne analize svih navedenih dokumenta je izdvojiti zasebne mjere i/ili aktivnosti koje se specifično bave ženama s invaliditetom.

Kod Nacionalne strategije za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom kao središnje i ključne strategije za žene i muškarce s invaliditetom rodno je analizirano svih 15 područja jer je bilo važno utvrditi horizontalnu i vertikalnu usklađenost svih dokumenata sa Nacionalnom strategijom. Isto tako smo željele utvrditi u kojoj je mjeri sve ono što se nije uspjelo obuhvatiti Nacionalnom strategijom za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2015. uključeno u druge nacionalne politike, strategije, planove itd.

4.2. Nacionalna politika za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2015. godine

1. Obitelj

4. Pripremati djecu s teškoćama u razvoju i mlade osobe s invaliditetom za partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život

Aktivnosti:

1. omogućiti pristup informacijama vezanim uz reprodukciju i planiranje obitelji, primjerenim dobi i vrsti invaliditeta ove populacije (osigurati potrebne didaktičke i informativne materijale i dr.)

2. organizirati predavanja vezana uz reprodukciju i planiranje obitelji

Rokovi:

kontinuirano

Indikatori provedbe:

1. distribuirani tiskani materijali

2. broj organiziranih predavanja

Kao što je razvidno iz mjere 4. i aktivnosti, kreatori strategije ne uzimaju u obzir rodnu dimenziju reproduktivnih prava i planiranja obitelji te tako izostaju aktivnosti koje bi se bavile reproduktivnim zdravljem, prevencijom nasilja u adolescentskim vezama i obitelji te drugim specifičnim potrebama i ulogama djevojaka i mladića s invaliditetom kod planiranja i ostvarenja skladnih rodni uloga u obitelji.

2. Život u zajednici

Ciljevi:

– omogućiti osobama s invaliditetom što je moguće neovisnije planiranje života i život u zajednici

– osigurati mogućnost da osobe s invaliditetom odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života

– osigurati širok raspon kvalitetne podrške na razini zajednice kako bi se osobama s invaliditetom omogućila sloboda izbora i osigurala odgovarajuća kvaliteta života u zajednici

Kod analize problema podaci nisu rodno disegregirani, tako da ni ciljevi Poglavlja 2. – Život u zajednici nisu rodno osjetljivi. Rodna dimenzija prema kojoj bi se jasno naznačili različiti problemi, potrebe, (isključenost) uključenost, pristupi resursima, pravima, donošenju odluka žena i muškaraca s invaliditetom nije uzeta u obzir.

3. Obrazovanje

Trenutno u sustavu predškolskog odgoja i naobrazbe ima oko 146.469 polaznika, od čega je 2.816 integrirane djece s teškoćama u razvoju, dok je u sustavu osnovnog odgoja i obrazovanja 385.535 učenika, od čega je integrirano je 11.943 djece s teškoćama u razvoju.

Kod ovakvih iznošenja podataka nedostaje rodna dimenzija – od ukupnog broja nije moguće razlučiti koliko je dječaka, a koliko djevojčica u sustavu predškolskog odgoja, te shodno tome nije jasno je li potrebno neke ciljeve i mjere usmjeriti ka većem uključivanju primjerice djevojčica u predškolski odgoj i naobrazbu. Podaci bez analize spola se ponavljaju i kod osnovnog odgoja i obrazovanja, dok podaci za srednjoškolsko i visoko obrazovanje u potpunosti nedostaju. Tako nije moguće kreirati mjere i aktivnosti kojima bi se iz rodno osjetljive analize problema izjednačile mogućnosti za dječake i djevojčice u sustavu obrazovanja.

4. Zdravlje

Ciljevi:

- osigurati zadovoljavanje zdravstvenih potreba osoba s invaliditetom, uvažavajući specifičnosti bez obzira na spol, dob, porijeklo, narav ili stupanj invaliditeta, jednak pristup uslugama zdravstvene zaštite, pristup raspoloživim specijaliziranim uslugama i potpunu uključenost u donošenje odluka o osobnoj skrbi

- **osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama ženama s invaliditetom, uključujući posebice preporođajno, ginekološko savjetovanje i liječenje te savjete u vezi s planiranjem obitelji**

- **osigurati poštivanje specifičnih aspekata spolova u zdravstvenoj skrbi osoba s invaliditetom**

Iako su ciljevi poglavlja 4. Zdravlje rodno osjetljivi i izričito je navedeno da će se «osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama ženama s invaliditetom, uključujući posebice preporođajno, ginekološko savjetovanje i liječenje te savjete u vezi s planiranjem obitelji» te «osigurati poštivanje specifičnih aspekata spolova u zdravstvenoj skrbi osoba s invaliditetom» niti jedna mjera i/ili aktivnost, pa time ni odgovarajući indikatori i rokovi provedbe za te ciljeve strategije nisu predviđeni. Dakle, potreba je prepoznata i pretočena u ciljeve, ali izostaju svi implementacijski instrumenti, čime su ciljevi prazan skup dobrih želja. Vidjet ćemo kasnije u analizi Zagrebačke strategije kako je slične ciljeve Grad Zagreb pretočio u konkretne mjere, aktivnosti i indikatore provedbe.

5. Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje

U poglavlju 5. nisu konkretizirana različita socijalna davanja i usluge, pa tako niti davanja i usluge koja moguće više koriste žene s invaliditetom i koje bi posebno trebalo analizirati te slijedom rezultata analize predložiti nova, učinkovitija i više ženama primjerena socijalna davanja i usluge.

6. Stanovanje, mobilnost, pristupačnost

Niti jedna od ove tri vrlo važne dimenzije za život osoba s invaliditetom nije analizirana u odnosu na različite potrebe žena i muškaraca u lokalnim zajednicama. Isto tako izostaje analiza prema vrstama invaliditeta, dobi itd. što sve upućuje na deklarativni karakter ciljeva i mjera u ovom poglavlju.

Slični ciljevi i mjere bez dodatne rodne ili bilo koje druge analize su navedeni u Nacionalnoj strategiji za promicanje ljudskih prava (vidi str. 26) što smatramo nekoordiniranim donošenjem strategija. Umjesto da mjere i aktivnosti posebnih strategija u fokus stavljaju dimenzije koje su u nadležnosti djelovanja pojedinih vladinih tijela (u ovom slučaju Ureda za ljudska prava) mjere, pa i aktivnosti se ponavljaju čime se gubi

mogućnost sinergijskog djelovanja različitih državnih tijela, ali i predviđenih financijskih sredstava za njihovu implementaciju.

7. Zapošljavanje, rad, profesionalna rehabilitacija

4. Omogućiti pristup osoba s invaliditetom profesionalnom usmjeravanju (profesionalna orijentacija) bez obzira na životnu dob, obrazovanje i radni status

Aktivnosti:

1. **identificirati osobe s invaliditetom koje imaju potrebu za profesionalnim usmjeravanjem uzimajući u obzir životnu dob, obrazovanje i radni status**
2. ustrojiti službe za profesionalno usmjeravanje unutar obrazovnog sustava
3. educirati savjetnike za profesionalno usmjeravanje osoba s invaliditetom
4. umrežiti službe za profesionalno usmjeravanje i regionalne centre za profesionalnu rehabilitaciju

Indikatori provedbe:

1. broj osoba s invaliditetom identificiranih i upućenih na profesionalno usmjeravanje
2. ustrojene službe za profesionalno usmjeravanje učenika unutar obrazovnog sustava
3. broj stručnih osoba iz različitih sustava uključen u edukaciju
4. broj osoba uključenih u profesionalnu rehabilitaciju

Ova mjera i aktivnosti zorno pokazuju kako izostanak dimenzije spola/roda može biti ključan za uspješnu implementaciju. Primjerice žene s invaliditetom imaju otežan pristup radu, zapošljavanju, a moguće i profesionalnoj rehabilitaciji. Također je ključno pitanje u odnosu na tzv. «ženska zanimanja» što se događa na otvorenom tržištu rada te je li potrebno prilikom prekvalifikacija, dokvalifikacija i drugih oblika cjeloživotnog obrazovanja o tome posebno voditi računa kako bi se veći broj žena s invaliditetom uključio u profesionalno usmjeravanje i druge aktivnosti s ciljem uključivanja većeg broja žena s invaliditetom na tržište rada. Ta loša praksa izostavljanja rodne analize najzornije se vidi kod izrade lokalnih akcijskih planova za zapošljavanje za 7 županija.

8. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja

Ciljevi:

- omogućiti osobama s invaliditetom učinkovit pristup pravosuđu na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama
- osigurati osobama s invaliditetom zaštitu i promicanje ostvarivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama
- uspostaviti učinkovite zaštite od svih oblika nasilja i zlostavljanja

Mjere:

1. Izvršiti reviziju postojećih propisa radi sprečavanja diskriminacije osoba s invaliditetom s posebnim **naglaskom na žene s invaliditetom** i djecu s teškoćama u razvoju (radno zakonodavstvo, Zakon o mjenici, Zakon o čeku, Zakon o kazalištu)

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećih zakonskih propisa
2. osnovati Radne skupine za izradu izmjena i dopuna propisa
3. izraditi i usvojiti izmjene i dopune propisa

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećih zakonskih propisa
2. osnovane Radne skupine za izradu izmjena i dopuna propisa
3. izrađene i usvojene izmjene i dopune propisa

Ovo je jedina mjera u poglavlju 8. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja gdje se eksplicitno spominju žene s invaliditetom. Iz mjera se vidi nedostatnost analize i/ili nepostojanje osnovne baze podataka i/ili istraživanja koja bi neosporno pokazala da najčešće žrtve diskriminacije, nasilja i zlostavljanja jesu žene s invaliditetom. No kako je RH potpisala UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i u svim strategijama i politikama se navodi potreba usklađivanja s principima i mjerama Konvencije, nejasno je zašto se u ključnoj nacionalnoj strategiji i to u poglavlju pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja izostavlja članak 6. st.1 UN Konvencije koji kaže: Države stranke priznaju da su žene i djevojke s invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji te će u tom smislu poduzeti mjere radi osiguranja punog i ravnopravnog uživanja svih njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

9. Omogućiti osobama s invaliditetom – žrtvama nasilja odgovarajuću podršku za zapošljavanje

Nositelj: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

Sunositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. izraditi analizu rezultata Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja za svaku godinu u odnosu na osobe s invaliditetom
2. izraditi plan zapošljavanja osoba s invaliditetom – žrtava nasilja
3. organizirati i održavati seminare u cilju informiranja javnosti o broju zaposlenih osoba s invaliditetom – žrtava nasilja
4. uspostaviti žensku mrežu za borbu protiv nasilja nad ženama s invaliditetom

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza rezultata Nacionalnog plana zapošljavanja za svaku godinu u odnosu na osobe s invaliditetom
2. izrađeni godišnji planovi zapošljavanja osoba s invaliditetom – žrtava nasilja
3. broj godišnje zaposlenih osoba s invaliditetom – žrtava nasilja
4. broj i kvaliteta održanih seminara
5. uspostavljena ženska mreža za borbu protiv nasilja nad ženama s invaliditetom

Kod mjere 9. promišljena je jedina aktivnost koja jasno naznačava da se radi o borbi protiv nasilja nad ženama s invaliditetom. Međutim, jasno je da tu borbu vodi civilno društvo, a ne institucije države, pa se umjesto jasnih institucionalnih mehanizama za prevenciju i borbu protiv nasilja i višestruke diskriminacije žena s invaliditetom, odgovornost za provedbu prebacuje na slobodno udružene građane/ke jer aktivnost je

uspostaviti žensku mrežu koja će se boriti protiv nasilja nad ženama s invaliditetom. Međutim nejasno je o kakvoj ženskoj mreži se radi – udruga osoba s invaliditetom ili nekoj drugačijoj ženskoj mreži jer je poznato da država ne može uspostavljati mreže organizacija civilnog društva već samo poticati pozitivno okruženje za njihov razvoj.

Važno je još naznačiti da su žene žrtve obiteljskog nasilja (dakle i žene s invaliditetom, žrtve obiteljskog nasilja) navedene u aktivnim mjerama zapošljavanja kao socijalno isključena skupina koja ima određena posebna prava prilikom zapošljavanja²², te bi se gore navedena mjera trebala usuglasiti s postojećim mjerama aktivne politike zapošljavanja i to na način da žene s invaliditetom, žrtve obiteljskog i svakog drugog nasilja imaju još dodatne pozitivne mjere u okviru politike aktivnog zapošljavanja.

9. Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti

«Sve države će (...) usmjeriti svoje djelovanje na promjenu negativnih stavova prema osobama s invaliditetom i poticati razmatranje aktualnih pitanja invaliditeta u medijima. Upravo se iz tog razloga u Nacionalnoj strategiji ovim potrebama osoba s invaliditetom posvećuje posebno područje da bi se naglasile i precizirale odgovarajuće strategije za razvoj informiranja, komunikacije i podizanja razine svijesti, kako bi osobe s invaliditetom, u najvećoj mogućoj mjeri i kada god je to moguće, samostalno kontrolirale uvjete vlastita života.»

U ovom poglavlju nema niti jedne mjere ili aktivnosti koja bi posebno govorila o uklanjanju stereotipova i negativnih stavova prema ženama s invaliditetom, niti kako njihove različite potrebe predstaviti javnosti putem medija i tako senzibilizirati javnost za provedbom nužnih, pozitivnih mjera kako bi i žene s invaliditetom bile u punom smislu informirane i bile u mogućnosti ravnopravno komunicirati i sudjelovati u društvenom, kulturnom, političkom životu bez obzira na stupanj i vrstu invaliditeta.

10. Sudjelovanje u kulturnom životu

Ciljevi:

- prilagoditi zakonske propise kako bi se učinkovitije provelo uključivanje osoba s invaliditetom u kulturni život i aktivnosti
- omogućiti razvitak i afirmaciju kreativnih mogućnosti osoba s invaliditetom te im omogućiti ravnopravno uključivanje u kulturni život, zajedno s drugim sudionicima

---

²² Sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba

Ciljane skupine:

- Nezaposlenih hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, roditelji s 4 i više malodobne djece, roditelji djece s posebnim potrebama, roditelji djece oboljele od malignih bolesti, samohrani roditelji, žrtve obiteljskog nasilja, liječeni ovisnici, žrtve trgovanja ljudima, azilanti, mlade osobe koje su izašle iz sustava skrbi domova za djecu, povratnici s odsluženja zatvorske kazne, osobe na uvjetnoj kazni: najmanje 6 mjeseci u evidenciji nezaposlenih.
- Liječeni ovisnici, žrtve trgovanja ljudima, žrtve obiteljskog nasilja i azilanti: koje su prijavljene u evidenciju nezaposlenih i imaju potpisan Profesionalni plan zapošljavanja ili zaposlene osobe koje su u otkaznom roku temeljem viška radnika ili poslovno uvjetovanog otkaza.

Napomena: Osobe s invaliditetom, liječeni ovisnici, žene žrtve nasilja, žrtve trgovanja ljudima, azilanti, bivši zatvorenici mogu biti zaposleni uz potpore i ukoliko su bili uključeni u program obrazovanja. (www.hzz.hr)

- omogućiti osobama s invaliditetom dobivanje statusa umjetnika i ostvarivanje dobiti od njihova umjetničkog rada
- sustavno pratiti putem medija rad i dostignuća osoba s invaliditetom u kulturi
- omogućiti pristup osoba s invaliditetom ustanovama u kulturi (muzeji, galerije, kazališta, kina, koncertne dvorane i drugo), te praćenje njihovih programa uz uporabu suvremenih tehničkih dostignuća
- omogućiti osobama s invaliditetom pristup i/ili stručnu informaciju, odnosno doživljaj kulturne baštine: povijesnih građevina, lokaliteta, umjetnina, tradicijske materijalne i nematerijalne baštine
- poticati sudjelovanje sponzora i donatora pri provedbi programa i manifestacija udruga osoba s invaliditetom

U ovom poglavlju ponovno nema mjera i/ili aktivnosti koje bi se posebno odnosile na žene s invaliditetom.

11. Sudjelovanje u političkom i javnom životu

Ciljevi:

- stvarati pretpostavke za okruženje u kojemu će osobe s invaliditetom moći sudjelovati u političkom životu kao ravnopravni građani
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u svim oblicima javnog života i svim procesima političkog odlučivanja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
- uključivati osobe s invaliditetom i nevladine organizacije osoba s invaliditetom u pripremanje mjera javnih politika koje se odnose na osobe s invaliditetom
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u radu političkih stranaka
- povećati zastupljenost osoba s invaliditetom u predstavničkim tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te na nacionalnoj razini
- **promicati sudjelovanje žena, mladih osoba s invaliditetom u političkom djelovanju na svim razinama**

7. Promicati sudjelovanje žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom i političkom djelovanju na svim razinama

Aktivnosti:

1. izraditi analizu uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život
2. predložiti mogućnosti poboljšanja uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život
3. informirati i senzibilizirati javnost za ovo područje djelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom (okrugli stolovi, tribine, radionice)

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život
2. predložene mogućnosti poboljšanja uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život
3. broj održanih okruglih stolova, tribina, radionica

Zanimljivo je da Nacionalna strategija prepoznaje potrebu promicanja većeg sudjelovanja žena s invaliditetom u političkom djelovanju. Kao nositelj te aktivnosti je naveden Ured za ljudska prava VRH-a, a sunositelj je Ured za ravnopravnost spolova VRH. Prilikom analize ta dva dokumenta razmotrit ćemo kako se ova aktivnost iz Nacionalne strategije za izjednačavanje mogućnosti OSI uskladila sa strategijom za promicanje ljudskih prava ili politikom za promicanje ravnopravnosti spolova.

12. Istraživanje i razvoj

«Prema procjenama Ujedinjenih naroda, objavljenim 2006. godine na njihovim službenim elektroničkim stranicama, problem invaliditeta je mnogo rašireniji nego što se inače misli: od deset stanovnika svake zemlje bar je jedan osoba s invaliditetom. Prema posljednjem Popisu stanovništva, kućanstava i stanova iz 2001. godine i Hrvatska ima slične pokazatelje. U Republici Hrvatskoj je prema stanju Popisa 2001. godine bilo 429.421 osoba s invaliditetom ili 9,7% ukupnog stanovništva (4.437.460), **od toga 245.897 muškaraca ili 11,5% ukupne muške populacije i 183.524 žena ili 8% ukupne ženske populacije**. S obzirom na uzrok invaliditeta kod najvećeg broja osoba njegov je uzrok bolest – 197.410 osoba; slijede invalidi rada – 109.104 osobe; zatim osobe kod kojih je uzrok invaliditeta Domovinski rat i njegove posljedice – 45.763 osoba; osobe s uzrokom invaliditeta od rođenja – 25.186 osoba; osobe s ostalim uzrocima invaliditeta – 20.309; osobe čiji je invaliditet prouzročen prometnom nesrećom – 18.411 osoba, te osobe kod kojih je uzrok invaliditeta Drugi svjetski rat i njegove posljedice – 13.238 osoba. Podaci o fizičkoj pokretljivosti osoba s invaliditetom pokazuju da je 85.220 osoba trajno ograničeno pokretno, bilo da se kreće uz pomoć štapa, štaka ili hodalice, 7.201 osoba služi se invalidskim kolicima, a 12.488 osoba je trajno nepokretno. Navedeni popis stanovništva utemeljen je na Zakonu o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2001.»

Već u uvodnom dijelu ovog poglavlja strategije jedino je ukupni broj osoba s invaliditetom rodno disegregiran, nema podataka o muškarcima i ženama prema uzroku invaliditeta. Tako se ni u ciljevima, niti u mjerama ne navode posebna istraživanja ili praćenje od strane Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Centara za socijalnu skrb, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o ženama s invaliditetom iako bi to bilo nužno s obzirom na prvi navedeni cilj ovog poglavlja: «promicati razvoj politika i standarda, utemeljenih na činjenicama, unapređenju istraživanja i primjeni rezultata istraživanja».

13. Rekreativna, razonoda i šport

U poglavlju 13. jasno je navedeno da su kineziološke aktivnosti bitne za tjelesno i mentalno zdravlje te psihosocijalni razvoj svakog pojedinca, pa tako i OSI. No, već u sljedećim paragrafima sportske i rekreativne aktivnosti fokusiraju na **djecu s teškoćama u razvoju, mlade i studente s invaliditetom**, pri čemu žene s invaliditetom nisu posebna ciljana skupina niti su posebno navedeni sportovi i rekreacijske aktivnosti u kojima žene s invaliditetom sudjeluju /ili bi rado bile uključene.

Dakle, ni tu u ovom poglavlju nema jedne mjere i aktivnosti kojima bi se poticale i na

drugi način osnaživale žene s invaliditetom da sudjeluju u sportskim i rekreativnim aktivnostima bez obzira što su upravo te aktivnosti od izuzetnog značaja za tjelesno i mentalno zdravlje svih, pa tako i žena s invaliditetom.

14. Udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu

Ciljevi:

- sustavno podizati razinu svijesti javnosti o značaju udruga osoba s invaliditetom
- **poticati aktivno djelovanje žena s invaliditetom**
- poticati veću integraciju osoba s invaliditetom
- sustavno financirati udruge osoba s invaliditetom omogućujući njihovo djelovanje u cilju unapređenja kvalitete života najranjivijih skupina
- poticati suradnju udruga osoba s invaliditetom s ostalim organizacijama civilnog društva
- uspostaviti odgovarajuće institucijske mehanizme radi ostvarenja učinkovitije suradnje između tijela državne i lokalne vlasti i organizacija civilnog društva, a s ciljem smanjivanja socijalne isključenosti

2. Poticati aktivno djelovanje žena s invaliditetom

Aktivnosti:

1. izraditi i uvoditi rodno osjetljive programe usmjerene na uklanjanje stereotipa (posebno u područjima od posebnog državnog interesa) putem županijskih/lokalnih povjerenstava za ravnopravnost spolova
2. osiguravati sustavnu financijsku potporu programima za aktivno uključivanje žena, posebno na lokalnoj razini, radi smanjenja rizika od socijalnog isključivanja

Indikatori provedbe:

1. broj programa
2. broj programa kojima je pružena financijska potpora

U poglavlju 14. prepoznata je potreba za većim uključivanjem žena s invaliditetom u aktivnosti lokalnih zajednica te je s tom svrhom osmišljen cilj – Poticati aktivno djelovanje žena, koji je zatim konzistentno pretočen u mjeru i aktivnosti.

15. Međunarodna suradnja

U poglavlju 15. nije posebno prepoznata uloga žena s invaliditetom u međunarodnoj suradnji te se ne spominju u niti jednoj mjeri i/ili aktivnosti.

4.3. Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2011.–2015. (nacrt)

U uvodu Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011.–2015. se navodi da je «Republika Hrvatska potpisala među prvima novu Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom te je postala i njenom strankom. Opredjeljena Konvencije ugradila je u Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine. Na XII. Hrvatskom simpoziju osoba s invaliditetom posebno se raspravljalo o “Primjeni UN Konvencije za žene s invaliditetom”. Podupiru se projekti udruga i održavaju radionice i seminari namijenjeni osnaživanju žena s invaliditetom i redovito surađuje sa Savezom osoba s invaliditetom Hrvatske (SOIH).

SOIH je krajem 2009. godine u okviru Projekta „Položaj žena s invaliditetom u Republici Hrvatskoj“ financiranog od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi proveo istraživanje o položaju žena s invaliditetom u Republici Hrvatskoj u svim županijama na uzorku od 582 žene s invaliditetom, s posebnim naglaskom na utvrđivanju ključnih obilježja kao što su pitanja diskriminacije i prepreke za puno uključivanje u društveni život zajednice.»²³

²³ Rezultati istraživanja SOIH-a

- Rezultati provedenog istraživanja, grupirani prema četiri cjeline obuhvaćene upitnikom, ukazali su na sljedeće:
- Opći podaci koji se odnose na veličinu mjesta stanovanja, dob i bračni status, karakteristike stambenog prostora, radni status, vrstu invaliditeta i vrijeme njegovog nastanka, korištenje ortopedskog ili drugog pomagala su pokazali kako:
    - najveći dio ispitanica je u dobi od 41. do 55. godine (32,1%) te u dobi od 26 do 40 godina (32%)
    - više od polovice ispitanica ima završenu srednju strukovnu školu (60,4%)
    - 38,3% ispitanica stanuje u manjem gradu ili naselju s gradskim obilježjima, a zatim u gradu Zagrebu (30,5%)
    - podjednak je broj ispitanica koje su neudate i trenutno nisu u vezi (35,6%) i onih koje su udane, odnosno koje su u braku (34,2%)
    - 54% ispitanica nema djecu
    - 40,7% ispitanica živi u stanu ili kući koje su u vlasništvu roditelja
    - više od polovice ispitanica živi u potpuno prilagođenom stambenom prostoru (54,6%) i ima prilagođeno okruženje stambenog prostora (58,2%)
    - najveći broj ispitanica je u mirovini od vlastitog rada – invalidska mirovina (35,7%) dok je 30,2% nezaposleno, a 20% ispitanica u radnom odnosu
    - mjesečna primanja 60,4% ispitanica su manja od 2.500,00 kuna
    - prema vrsti invaliditeta istraživanjem je obuhvaćeno 54% žena s tjelesnim invaliditetom (oštećenje lokomotornog sustava, oštećenje središnjeg živčanog sustava, oštećenje perifernog živčanog sustava, oštećenje drugih organa i ostalih sustava), 31,8% žena sa senzornim oštećenjem (vid i sluh), 9,8% žena s mentalnom retardacijom i 4,5% žena s višestrukim oštećenjima
    - ortopedsko i drugo pomagalo koristi 63,8% ispitanica, i to u najvećem broju invalidska kolica (34%)
    - s obzirom na vrijeme nastanka invaliditeta, kod najvećeg broja ispitanica invaliditet je nastupio odmah po rođenju (38,6%), a kod 29,2% ispitanica u djetinjstvu.
  - Stavovi i iskustva ispitanica o jednakim mogućnostima žena s invaliditetom su pokazali kako:
    - najveći broj ispitanih žena s invaliditetom smatra da ih bliža okolina doživljava kao ravnopravne sebi u većini stvari (76,4%)
    - 58,1% ispitanica smatra da ih šira okolina doživljava kao ravnopravne sebi, a 41,9% ispitanica navodi da ih šira okolina doživljava kao osobu s invaliditetom nejednaku sebi
    - veći broj ispitanica smatra da se mora više dokazivati u životu od drugih osoba bez invaliditeta (46,9%)
    - 41,4% ispitanica smatra da nisu više izolirane u odnosu na druge osobe bez invaliditeta
    - polovica ispitanih žena s invaliditetom navodi da invaliditet nema utjecaj na njihovo samopoštovanje (50,8%), dok druga polovica ističe da ima (49,2%)
    - invaliditet ima negativan utjecaj na životna postignuća kod 70,3% ispitanica i to najviše na područje profesionalnog života (zapošljavanje, zarada), a potom na sva područja života podjednako (obrazovanje, privatni život, društveni život, život obitelji)
    - 60% ispitanica samostalno je donosilo odluke koje se tiču njihovog života, a ispitanice koje nisu samostalno donosile odluke navele su da su najmanje samostalnosti imale kod donošenja odluka vezanih za profesionalni život, financije, obrazovanje, odluke o privatnom životu, te pri donošenju odluka vezanih za mjesto i način života
    - više od polovice ispitanica je doživjelo diskriminaciju zbog invaliditeta (55,1%), dok je 28,6% ispitanica diskriminaciju doživjelo zbog rodne pripadnosti
    - od ukupnog broja ispitanica koje su doživjele diskriminaciju 30,8% opisalo je situaciju u kojoj su bile diskriminirane
    - najviše je ispitanica koje su doživjele diskriminaciju u zdravstvenim ustanovama
    - 54,3% ispitanica je mišljenja da su diskriminaciju doživjele jer su osobe s invaliditetom, dok je nešto manji broj ispitanica (37,9%) naveo da su diskriminirane jer su žene s invaliditetom
    - mali postotak žena je prijavio diskriminaciju (20%) i to najčešće Udruzi ili Savezu

Zanimalo nas je kako je u Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova uključen članak 6. st.1. UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom?

U prvom poglavlju: «1.Promicanje ljudskih prava žena» u aktivnosti 1.1.5. navodi se da će se «Financirati aktivnosti i projekti nevladinih udruga usmjerenih ka podizanju znanja i svijesti o ljudskim pravima žena i ravnopravnosti spolova, uključujući financiranje udruga koje pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja, **ženama s invaliditetom** i pripadnicama nacionalnih manjina».

Ova aktivnost je slična aktivnosti navedenoj u Nacionalnoj strategiji za izjednačavanje OSI u poglavlju 2.8. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja; mjera 9 aktivnost 4. - Uspostaviti žensku mrežu za borbu protiv nasilja nad ženama s invaliditetom. Naime, u oba nacionalna dokumenta ključan akter za promicanje ljudskih prava žena, pa i žena s invaliditetom nisu navedene nadležne državne institucije već kreatori strategija civilno društvo vide kao ključnog aktera na tom području.

-
- najveći broj ispitanica diskriminaciju nisu prijavile jer smatraju da «nema smisla prijaviti diskriminaciju»
  - 10,7% ispitanica je doživjelo ili doživljava da ih netko iskorištava ili ih je želio iskoristiti zbog toga što su žene s invaliditetom i to u slučaju spolnog uznemiravanja ili neadekvatnog seksualnog ponašanja
  - 21,2% ispitanica je doživjelo ili doživljava da ih netko iskorištava ili ih je želio iskoristiti zbog toga što su žene s invaliditetom i to u slučaju da dobro rade svoj posao, pa preuzimaju dio poslova drugih osoba
  - veliki broj ispitanica (73,5%) nije odgovorio na pitanje jesu li doživjele ili doživljavaju da ih netko iskorištava ili ih je želio iskoristiti zbog toga što su žene s invaliditetom (i u slučaju kada dobro rade svoj posao)
  - veći broj žena nije doživio pozitivnu diskriminaciju (79%), a primjeri žena koje su je doživjele (21%) odnose se na puštanje preko reda i to u zdravstvenim ustanovama, bankama, te na poslu
  - 63,6% žena s invaliditetom nije doživjelo nikakvu vrstu nasilja, a ispitanice koje su ga doživjele navode u najvećem postotku verbalno nasilje (54,9%)
  - najčešći počinitelji nasilja su nepoznate osobe (80,2%)
  - 51,2% ispitanica ne treba dodatnu pomoć ni savjetovanje oko doživljenog nasilja, dok 39% žena nije odgovorilo na postavljeno pitanje
3. Život u zajednici, odnosno ocjena kvalitete života u zajednici pokazala je kako:
- 48,3% ispitanica živi u lokalnoj zajednici u kojoj je javni prijevoz dostupan i pristupačan
  - 30,5% ispitanica živi u lokalnoj zajednici u kojoj je javni prijevoz dostupan, ali im nije pristupačan
  - većem broju ispitanica nije osiguran specijaliziran prijevoz (64,8%)
  - najvećem broju ispitanica je primarna zdravstvena zaštita dostupna i pristupačna (83,3%) u situacijama kada im zatreba pomoć
  - 60,3% ispitanica smatra osoblje zdravstvenih ustanova uglavnom obučeni za rad sa ženama s invaliditetom
  - 44,8% ispitanica smatra ponašanje zdravstvenog osoblja u većini slučajeva primjerenim njihovim potrebama, odnosno 42,6% ih je istaknulo da se zdravstveno osoblje prema njima ponaša kao prema bilo kojem drugom pacijentu
  - ispitanice izdvajaju rehabilitacijske programe, a potom usluge savjetovališta kao socijalne usluge koje su im na raspolaganju u zajednici u kojoj žive, a od iznimne važnosti su njima ili članovima njihovih obitelji
  - od socijalnih usluga koje ispitanicama nisu na raspolaganju u zajednici, rehabilitacijski programi nedostaju najvećem broju ispitanica, a potom specijalizirane usluge za osobe s invaliditetom
  - 67,6% ispitanica pomoć socijalnog radnika u slučaju potrebe ocjenjuju dostupnom i primjerenom,
  - polovica ispitanica je zadovoljna uslugama socijalne skrbi (52,9%), dok je glavni razlog nezadovoljstva kod 36,2% ispitanica nezainteresiranost, neljubavnost, neadekvatni, neprimjereni postupci, te neuduciranost osoblja koje radi u centrima socijalne skrbi.
4. Sudjelovanje u političkom i društvenom životu pokazalo je kako:
- najveći broj ispitanica (74,7%) redovito izlazi na izbore i smatra da je biračko mjesto na kojem glasaju prilagođeno njihovim osobnim potrebama
  - udio ispitanica koje ne izlaze na izbore (25,3%) može se povezati s udjelom neprilagođenih biračkih mjesta (31,2%)
  - preko 90% ispitanica nisu članice političke stranke, povjerenstva ili radne skupine na razini lokalne zajednice, niti su se kandidirale za političke funkcije
  - 82,6% ispitanica nisu članice drugih udruga civilnog društva
  - najveći broj žena 27% smatra da su dvije najvažnije stvari ili promjene za njih osobno, a kojima bi se unaprijedila kvaliteta njihova života i osigurale jednake mogućnosti za sudjelovanje u društvu, promjene u materijalnoj i financijskoj situaciji žena s invaliditetom, te promjene na području zapošljavanja i profesionalnog života (23,5%)
  - najveći broj žena 31% kao dvije najvažnije stvari ili promjene u društvu navodi kako bi društvo općenito trebalo više materijalno i financijski pomagati ženama s invaliditetom, kao i promjene u politici zapošljavanja i pružanja veće mogućnosti OSI prilikom zapošljavanja kako bi u svom profesionalnom životu ostvarile puni potencijal (26%)

1.2. Unaprijediti društveni položaj žena pripadnica nacionalnih manjina i **žena s invaliditetom**

1.2.1. Održavat će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima pripadnica nacionalnih manjina i **žena s invaliditetom**.

Ova mjera je nedostatna kada govorimo o konceptu ženskih ljudskih prava jer se dotiče samo dimenzije senzibiliziranja javnosti aktivnostima javnog zagovaranja, dok potpuno izostaje praćenje dostupnosti primjerice besplatne pravne pomoći za žene s invaliditetom, praćenje slučajeva diskriminacije i višestruke diskriminacije žena s invaliditetom, edukacija sudaca/kinja, odvjetnika/ica o suzbijanju diskriminacije, praćenje slučajeva na sudovima koji se odnose na diskriminaciju žena s invaliditetom ili drugim kršenjima ženskih ljudskih prava.

U tom smislu aktivnosti navedene u Nacionalnoj strategiji za izjednačavanje mogućnosti OSI poput: 1. Izvršiti reviziju postojećih propisa radi sprečavanja diskriminacije osoba s invaliditetom s posebnim naglaskom na žene s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju (radno zakonodavstvo, Zakon o mjenici, Zakon o čeku, Zakon o kazalištu) s pripadajućim aktivnostima: 1. izraditi analizu postojećih zakonskih propisa; 2. osnovati Radne skupine za izradu izmjena i dopuna propisa; 3. izraditi i usvojiti izmjene i dopune propisa, su sadržajnije i streme makar uređenijem pravnom okviru u odnosu na žene s invaliditetom.

5.3. Osvijestiti širu javnost o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja

5.3.1. Organizirat će se i provoditi kampanje i druge aktivnosti, radionice, predavanja, tribine, okrugli stolovi o problemu rodno uvjetovanog nasilja (uključujući trgovanje ljudima i prostituciju, nasilje nad pripadnicima/cama seksualnih i rodnih manjina, rasprostranjenost, posljedice) i tiskati, distribuirati publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama radi informiranja i podizanja javne svijesti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.

Očito se u obje strategije/politike propustilo sveobuhvatnije pozabaviti mjerama i aktivnostima prevencije i suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja nad ženama s invaliditetom. Uvjerenja smo da su kreatori oba dokumenta smatrali da je to područje regulirano Nacionalnom politikom za suzbijanje nasilja u obitelji, te ćemo zorno pregledati i tu strategiju kako bismo utvrdili radi li se kod ovog područja ipak o pokušaju preciznije operacionalizacije već postojećih mjera i aktivnosti.

Međutim, važno je naglasiti da je Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova propustila integrirati sva područja koja nedostaju i/ili nisu dostatno razrađena u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti OSI poput:

- političke participacije žena s invaliditetom

- **sudjelovanje žena s invaliditetom u kulturi, rekreaciji, sportskim aktivnostima**

- **obrazovanje djevojaka i žena s invaliditetom na svim razinama u skladu s tržištem rada** (Primjerice postoji aktivnost 1.2.4. Povećavati će se broj stipendija i subvencija za srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje Romkinja, sukladno njihovim zahtjevima. Međutim, takva aktivnost izostaje za djevojke i žene s invaliditetom).

- **reproduktivna prava i zdravlje žena s invaliditetom potpuno izostaje** – jedina aktivnost koja je navedena uopćena je i glasi: 1.4.3. "Unaprjeđivat će se mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja žena."

- **zapošljavanje žena s invaliditetom – primjerice u aktivnosti 2.1.4.** navodi se kako će se organizirati tečajevi, seminari i programi obrazovanja za žene, u svrhu osposobljavanja za traženje, odabir i dobivanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje", no nema posebno navedenih ruralnih žena, žena starije životne dobi, žena bez završene osnovne i/ili srednje škole, žena pripadnica nacionalnih manjina, niti žena s invaliditetom te je potpuno nejasno na koje skupine žena se misli kod implementacije te aktivnosti Nacionalne politike.

Izostale su specifične aktivnosti usmjerene prema HZZ u odnosu na posebne mjere aktivne politike zapošljavanja koje bi dodatno pospješile zapošljavanje žena s invaliditetom, žrtava nasilja i višestruke diskriminacije.

Iako se u uvodu Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova izričito navodi kako su opredjeljenja UN Konvencije o pravima OSI integrirana u pravni i *policy* sustav RH, kreatori Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011.-2015. nisu u cjelini uzeli specifičan položaj žena s invaliditetom niti konzistentno na osnovi dostupnih podataka i izvještaja uključili mjere i aktivnosti koje bi doprinijele punom uključivanju žena s invaliditetom u sve društvene sfere, što je ozbiljan *policy* propust s obzirom da su nevidljive i u drugim strategijama/dokumentima.

4.4. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine

8. Kontinuirano unaprjeđivati sustav zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

Aktivnosti

1. redovito održavati sastanke, okrugle stolove i konferencije nastavno na problematiku žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

2. provoditi izobrazbu djelatnika različitih sustava o specifičnostima pojedine vrste invaliditeta

3. osiguravati redovitu financijsku potporu aktivnostima organizacija civilnog društva koje programski djeluju s ciljem zaštite prava žena s invaliditetom i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji, uvažavajući odredbe važećih propisa i kriterija

4. u suradnji s Uredom za udruge Vlade Republike Hrvatske započeti program

evaluacije financiranih i provedenih projekata i programa organizacija civilnog društva koje djeluju s ciljem zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

5. provesti analizu arhitektonske i komunikacijske usklađenosti skloništa za žrtve nasilja s važećim propisima i odredbama nacionalnih dokumenata

6. izraditi plan usklađivanja skloništa s važećim propisima i odredbama nacionalnih dokumenata

7. provoditi prilagodbu skloništa potrebama osoba s invaliditetom sukladno važećim propisima

Pokazatelji uspješnosti

1. broj održanih sastanaka, okruglih stolova i konferencija u izvještajnom periodu

2. procjena korisnosti održanih sastanaka, okruglih stolova i konferencija od strane sudionika utvrđena temeljem provedene evaluacije na kraju svakog skupa

3. procjena utjecaja poduzetih aktivnosti proizašlih iz zaključaka sa održanih sastanaka, okruglih stolova i konferencija nastavno na unaprjeđenje sustava zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

4. broj i kvaliteta provedenih programa izobrazbe djelatnika različitih sustava o specifičnostima pojedine vrste invaliditeta

5. osigurana financijska sredstva za provođenje aktivnosti organizacija civilnog društva koje programski djeluju s ciljem zaštite prava žena s invaliditetom i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

6. utvrđeni iznosi financijskih potpora dodijeljenih organizacijama civilnog društva u izvještajnom periodu

7. uspostavljen program evaluacije financiranih i provedenih projekata i programa organizacija civilnog društva koje djeluju s ciljem zaštite prava i unaprjeđenja

položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji

8. provedena analiza arhitektonske i komunikacijske usklađenosti skloništa za žrtve nasilja s važećim propisima i odredbama nacionalnih dokumenata

9. izrađen plan usklađivanja skloništa s važećim propisima i odredbama nacionalnih dokumenata

10. provedena prilagodba skloništa potrebama osoba s invaliditetom sukladno važećim propisima

11. broj skloništa s arhitektonskim i komunikacijskim rješenjima prilagođenim potrebama osoba s invaliditetom

12. procjena korisnosti i zadovoljstva osoba s invaliditetom arhitektonskim i komunikacijskim prilagodbama skloništa za žene i djecu žrtve nasilja u obitelji njihovim potrebama

Iako Nacionalna strategija suzbijanja nasilja u obitelji posvećuje mjeru 8. i pripadajuće aktivnosti, nedostaju aktivnosti koji se odnose na prevenciju rodno uvjetovanog nasilja žena s invaliditetom, kao i senzibiliziranja javnosti za prava žena s invaliditetom čime bi se postiglo stvaranje pozitivnijeg društvenog ozračja, kao i dekonstrukcija stereotipova koje ova populacija trpi iz dvije osnove: spola/roda i invalidnosti što često za posljedicu ima upravo nasilje i višestruku diskriminaciju.

4.5. Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine

Iako „Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine“ kod određivanja prioritetnih područja navodi skrb o posebno osjetljivim skupinama građana (zaštita prava osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama, osobama starije životne dobi, ovisnicima o opojnim drogama, HIV pozitivnim osobama, prava osoba kojima je oduzeta sloboda, prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, spolnim i rodnim manjinama), a između ostalih skrb i o **osobama s invaliditetom**. Niz ciljeva i mjera uvelike se oslanja na Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti OSI, te se time onemogućuje sinergijski učinak više donesenih strategija.

Skrb o posebno osjetljivim skupinama građana:

Osobe s invaliditetom

66. Cilj: Osobama s invaliditetom osigurati zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
- 66.1. Mjera: Izvršiti reviziju postojećih propisa u svrhu sprječavanja diskriminacije osoba s invaliditetom i pratiti slučajeve diskriminacije
  - 66.2. Mjera: Uključiti osobe s invaliditetom u izrade prijedloga nacрта propisa kojima se uređuju prava osoba s invaliditetom
69. Cilj: Promicati primjenu načela univerzalnog dizajna
- 69.1. Mjera: Osigurati pristupačnost svih javnih službi i javnog prijevoza
  - 69.2. Mjera: Osigurati pristupačno okruženje u skladu s načelima univerzalnog dizajna
70. Cilj: Senzibilizirati javnost za potrebe osoba s invaliditetom i promicanje njihovih prava
- 70.1. Mjera: Organiziranje stručnih skupova i kampanja o potrebama osoba s invaliditetom
  - 70.2. Mjera: Obilježavanje datuma značajnih za osobe s invaliditetom
  - 70.3. Mjera: Provesti istraživanje o poštivanju ljudskih prava osoba s invaliditetom u svim područjima života i medijskom tretmanu osoba s invaliditetom
  - 70.4. Mjera: Organizirati medijsku kampanju u svrhu suzbijanja diskriminirajućih i stigmatizirajućih oblika ponašanja koji ometaju ili onemogućuju sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvu
71. Cilj: Omogućiti osobama s invaliditetom pravo na pristup informacijama i njihovo aktivno sudjelovanje u životu zajednice
- 71.1. Mjera: Izvršiti analizu razine pristupačnosti komunikacijskih i informacijskih sustava
  - 71.2. Mjera: Educirati državne službenike, službenike jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i zaposlene u pravnim osobama s javnim ovlastima o načinima komunikacije s osobama s invaliditetom

72. Cilj: Poticati razvoj organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom

Međutim, kako se očekuje do kraja godine izrada novog Nacionalnog programa, moguće je kroz *policy* inicijative OCD-a i drugih *policy* aktera uvesti konkretnije mjere i aktivnosti koje bi se fokusirale na zaštitu i promociju onih ljudskih prava OSI, posebice žena s invaliditetom koja nisu posebno obrađena u drugim politikama, strategijama, dokumentima.

4.6. Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011. - 2016.

Iako se u Strategiji razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011. – 2016. niti jednom eksplicite ne spominju žene s invaliditetom (ne spominju se ni žene kao zasebna ciljana skupina) mjere koje se odnose na OSI koje smo već naznačili u dijelu o hrvatskom *policy* okviru, a radi preglednosti dokumenta navesti ćemo ih zasebno u Prilogu 1.

4.7. Nacionalna populacijska politika

„Populacijska politika skup je mjera i akcija, najčešće ugrađenih u pozitivna zakonska rješenja i provedbene akte, kojima država usmjerava razvoj vlastita stanovništva, njegovo brojčano kretanje, prostorni razmještaj, brojnost živorođenih i umrlih, a posredno usmjerava promjene u dobno-spolnim, socioekonomskim i obrazovnim strukturama stanovništva te strukturama obitelji, kućanstava, naselja, regija, kao i odnosa napučenosti urbanih i ruralnih prostora. Osmišljena hrvatska populacijska politika usmjerena u pravcu razvoja i obnove vlastita stanovništva, čini se, daje nam izgledne mogućnosti za zaustavljanje negativnih demografskih kretanja. Temeljni cilj ovako osmišljene Nacionalne populacijske politike bio bi pomlađivanje i brojčani porast stanovništva u Hrvatskoj.

Ravnopravnost spolova temeljno je ljudsko načelo u stvaranju potomstva. Nacionalnom populacijskom politikom u cijelosti je uvažena ova premisa i čini njenu temeljnu vrijednost.“ (uvod i temeljna načela Nacionalne populacijske politike)

Mjere i aktivnosti koje utemeljuju u Nacionalnoj populacijskoj politici ravnopravnost spolova iz Temeljnih načela:

9. Osigurati uklanjanje diskriminacijskih uvjeta pri zapošljavanju mladih, posebice mladih žena

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja
2. izraditi smjernice za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta u natječajima za zapošljavanje
3. ustrojiti učinkovit pravni sustav odgovornosti poslodavca

4. ustrojiti sustav praćenja i nadzora provedbe smjernica za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta u natjecajima za zapošljavanje

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađene smjernice za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta u natjecajima za zapošljavanje
3. ustrojen učinkovit pravni sustav odgovornosti poslodavca
4. ustrojen sustav praćenja i nadzora provedbe smjernica za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta u natjecajima za zapošljavanje

Financijska sredstva: nema potrebe za dodatnim financijskim sredstvima

10. Osigurati poštivanje načela jednakosti spolova u pristupu tržištu roba i usluga unutar značajnih aspekata društvenog i gospodarskog života

Aktivnosti:

1. izraditi analizu postojećeg stanja i pratiti poštivanja načela jednakosti spolova
2. izraditi smjernice za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta temeljem rodne pripadnosti u ostvarivanju jednakog pristupa tržištu roba i usluga te jednakost u načinima i uvjetima slobodnog ugovaranja
3. osigurati pravne instrumente kojima će se jamčiti sankcioniranje kršenja načela jednakosti spolova

Indikatori provedbe:

1. izrađena analiza postojećeg stanja
2. izrađene smjernice za uklanjanje diskriminacijskih uvjeta na temelju rodne pripadnosti
3. usvojeni pravni instrumenti

Financijska sredstva: nema potrebe za dodatnim financijskim sredstvima

SUSTAV OBITELJSKIH POTPORA

Mjere:

11. Promicati novi sustav obiteljskih potpora, s naglaskom na uključivanju većeg broja očeva

Aktivnosti:

1. senzibilizirati roditelje i upoznati ih s njihovim pravima u sustavu obiteljskih potpora
2. pripremiti i provesti medijsku kampanju za promicanje novog sustava obiteljskih potpora i poticanje očeva na korištenje jednog dijela roditeljskog dopusta
3. izraditi analizu učinka medijske kampanje

Indikatori provedbe:

1. broj i kvaliteta pripremljenih i distribuiranih brošura o pravima u sustavu obiteljskih potpora
2. pripremljena i provedena kampanja
3. izrađena analiza učinaka i broj očeva korisnika roditeljskog dopusta

Financijska sredstva: iz sredstava državnog proračuna

4. Uvesti pravo roditelja koji samostalno skrbi o djetetu do 10. godine života, te jednog od roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju do 15. godine života, da

odbije prihvatiti zaposlenje prema propisima o posredovanju pri zapošljavanju, izvan mjesta prebivališta, odnosno boravišta

Aktivnosti:

1. izraditi izmjene i dopune Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima u vrijeme nezaposlenosti te prema potrebi i podzakonske akte
2. izraditi analizu učinkovitosti mjere

Indikatori provedbe:

1. izrađene i usvojene izmjene i dopune Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima u vrijeme nezaposlenosti te podzakonskih akata
2. izrađena analiza učinkovitosti mjere

Financijska sredstva: iz sredstava državnog proračuna

SKRB O DJECI

3. Osigurati produženi boravak za djecu u osnovnoškolskim ustanovama
5. Osigurati institucijsko zbrinjavanje za svu djecu predškolske dobi na području jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
6. Poticati otvaranje predškolskih ustanova i igraonica unutar velikih trgovačkih društava i korporacija
9. Osigurati isplatu naknada roditeljima, za čiju djecu na području jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave nije osigurano institucijsko zbrinjavanje, u visini iznosa kojima se to zbrinjavanje sufinancira

Nacionalna populacijska politika u niti jednoj mjeri i/ili aktivnosti eksplicite ne navodi obitelji osoba s invaliditetom, majke, žene s invaliditetom ili samohrane majke – žene s invaliditetom iz čega bi se moglo iščitati da usmjeravanje posebnih mjera i ciljeva na populaciju od oko 200 000 žena u Hrvatskoj nije zaseban interes te politike, niti je ta skupina važna za ispunjavanje ciljeva nacionalne populacijske politike poput:

- povećanje nataliteta sa svrhom da u određenom dužem razdoblju postignemo zadržavanje nataliteta iznad stope mortaliteta, koju je moguće dostići stopom nataliteta oko 15‰.

Iako se u poglavlju «Obitelj», Nacionalne politike za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom jasno naznačava da je uloga države poticanje punog sudjelovanja osoba s invaliditetom u obiteljskom životu, promicanje njihovih prava na osobni integritet i kontinuirano poboljšanje zakonodavstva u svrhu sprečavanja diskriminiranja djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom, takovo državno poticanje nije vidljivo u Nacionalnoj populacijskoj politici. S ciljem sveobuhvatne skrbi o ovoj populaciji, a slijedom želje za ugradnjom prava djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom u opće zakonodavstvo **Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske je donijela niz dokumenata nacionalne razine u koje su u potpunosti uključena i ova prava. To su: Nacionalna populacijska politika, Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova, Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do**

2012. godine, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2005. do 2007. godine i Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji.

Dakle, ostaje pitanje kako su se s ciljem sveobuhvatne skrbi o OSI u Nacionalnu populacijsku politiku ugradila prava OSI, posebice žena s invaliditetom kao dijela općeg zakonodavstva RH. Moguće da se prava posebnih ciljanih skupina samostalno uključuju u sve dimenzije nacionalnih politika i dokumenta samim time što se svi dokumenti, strategije, politike pozivaju i upućuju jedni na druge, dok se izrijeком navode temeljne vrednote i međunarodne konvencije pa moguće u općem zakonodavstvu nije nužno jasno i eksplicitno navesti ciljeve, mjere i aktivnosti za dio populacije – u ovom slučaju žena s invaliditetom.

4.8. Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2011.-2012.

Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2011.-2012. je rijedak dokument gdje su žene s invaliditetom izrijeком navedene kao ciljana skupina, te gdje su navedene aktivnosti i indikatori provedbe što možemo vidjeti u mjeri **3.7. Promicati rodnu jednakost u suzbijanju siromaštva i socijalne isključenosti**

Ciljana skupina – žene s invaliditetom

Aktivnost: Financiranje projekata namijenjenih poboljšanju položaja žena s invaliditetom

Pokazatelji: Provođenje istraživanja o ženama s invaliditetom

Broj projekata namijenjenih ženama s invaliditetom

4.9. Zagrebačka strategija za izjednačavanje mogućnosti OSI u razdoblju od 2011. do 2015.

Iz uvoda Zagrebačke strategije posebno izdvajamo paragraf gdje se na samom početku kaže: „U planiranju i provođenju mjera i aktivnosti na svim područjima Strategije osobitu pozornost treba posvetiti pojedinim skupinama unutar cjelokupne populacije osoba s invaliditetom: **«ženama i djevojkama s invaliditetom koje su vrlo često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet (...)** Navedene skupine osoba s invaliditetom zahtijevaju multidisciplinarni pristup u planiranju i provođenju mjera i aktivnosti na svim područjima djelovanja.“

Poglavlje «Zdravstvena zaštita» iz Zagrebačke strategije je rijedak primjer

opredmećenja temeljnih principa poput jednakog pristupa uslugama zdravstvene zaštite osobama s invaliditetom bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta. Rezultati provedbe Zagrebačke strategije za izjednačavanje mogućnosti OSI za razdoblje 2007. do 2010. godine navedene u recentnoj strategiji kao mjere i aktivnosti Grada Zagreba koje su doprinijele višem standardu zdravstvene zaštite su:

- prilagodba zdravstvenih ustanova;
- stomatološka zaštita osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju;
- **ginekološka ambulanta u okviru Kliničke bolnice "Sv. Duh" i Doma zdravlja Zagreb - Zapad u Malešnici;**²⁴

- ambulanta za dodatnu fizikalnu terapiju i rehabilitaciju osoba s najtežim stupnjem invaliditeta;

- rekreativno-terapijski programi za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom te branitelje Domovinskog rata;

- projekt bolnica u kući;

- Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladih s višestrukim oštećenjima "Mali dom - Zagreb".

Među ciljevima aktualne Zagrebačke strategije u poglavlju «Zdravstvena zaštita» jasno je istaknuto:

- osigurati poštivanje specifičnosti aspekata spolova u zdravstvenoj zaštiti osoba s invaliditetom;

- osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama žena s invaliditetom, uključujući posebice preporođajno, ginekološko savjetovanje i liječenje, te savjetovanje o planiranju obitelji;

Navedeni ciljevi su operacionalizirani kroz sljedeće mjere i aktivnosti:

Mjera 6. Kontinuirano provođenje preventivnih programa radi promicanja zdravlja i sprečavanja nastanka invaliditeta i težih oštećenja zdravlja

Aktivnosti:

1. Organiziranje redovnih godišnjih/dvogodišnjih mamografskih pregleda za žene s invaliditetom.

2. Organizacija redovnih godišnjih/dvogodišnjih pregleda prostate za muškarce s invaliditetom.

3. Organizacija redovnih edukacija o zdravlju žena, reprodukcijskom i spolnom zdravlju, planiranju obitelji i drugim specifičnim područjima, osobito onima namijenjenim mladim djevojkama i ženama s invaliditetom.

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo i branitelje, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: zdravstvene ustanove, u suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, udrugama osoba s invaliditetom, strukovnim organizacijama i dr.

Rokovi provedbe:

²⁴ U Zagrebačkoj strategiji za razdoblje 2007.-2010. već je navedeno otvaranje ginekološke ambulante za žene s invaliditetom u bolnici Sv. Duh, kao i organizacija mamografskih pregleda za žene s invaliditetom, tako da se u novoj Strategiji za razdoblje od 2011.-2015. radi o kontinuitetu provedbe već prije zacrtanih ciljeva, mjera i aktivnosti.

1. aktivnost: 2011., 2013., 2015.
2. aktivnost: 2012., 2014.
3. aktivnost: 2012. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Organizirani pregledi, broj korisnika.
2. Organizirani pregledi, broj korisnika.
3. Održane edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 1.000.000,00 kn godišnje

U poglavlju «Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad» u dijelu - uvod i ocjena stanja - navodi se da je krajem prosinca 2010., evidentirano 1503 osobe s invaliditetom (658 žena, 845 muškaraca) što iznosi 3,8% od ukupnog broja nezaposlenih osoba na razini Grada Zagreba, a u odnosu na 2009. (evidentirano je 1710 osoba) nezaposlenost osoba s invaliditetom je pala za 13%. U 2010. u evidenciji nezaposlenih ukupno je novoprijavljeno 676 osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu, što je za 7,4% manje nego u 2009., a od evidentirano nezaposlenih u Gradu Zagrebu u istom razdoblju zaposlile su se 204 osobe s invaliditetom (od toga 95 žena), što je za 12,4% manje nego u 2009.

Recentna Zagrebačka strategija je rijedak dokument u kojem se u poglavlju «Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad» u ciljevima zasebno navode žene s invaliditetom kao ona skupina kojoj u toj dimenziji osiguravanja jednakih mogućnosti treba zaseban i specifičan pristup. Jedan od ciljeva tako glasi:

- postići veće uključivanje u zapošljavanje žena s invaliditetom i osoba kojima je potrebna povećana pomoć i skrb zajednice;

Međutim, iako je to ciljem jasno navedeno, niti jedna mjera i/ili aktivnost ne operacionaliziraju taj cilj, tj. izostaje kako će se postići veće uključivanje žena s invaliditetom u zapošljavanje, u kojem vremenskom roku, tko su nositelji za implementaciju tog cilja. Iako smo uvjerenе da će navedene mjere i aktivnosti imati neki pozitivan učinak i na zapošljavanje žena s invaliditetom, smatramo kako je u ovom, ali i drugim područjima Zagrebačke strategije (po uzoru na primjer dobre prakse iz poglavlja Zdravstvena zaštita) potrebno rodnu dimenziju konkretizirati jasnim mjerama i provedivim aktivnostima.

U poglavlju «Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja» kreatori/ice aktualne Zagrebačke strategije u dijelu uvod i ocjena stanja se žene s invaliditetom kao žrtve obiteljskog i/ili drugih oblika nasilja navedenih u Zakonu o sprječavanju obiteljskog nasilja

---

²⁵ Zakon prepoznaje sljedeće oblike obiteljskog nasilja: tjelesno nasilje, odnosno primjenu fizičke sile, bez obzira na to je li nastupila tjelesna ozljeda ili nije;

- tjelesno kažnjavanje i druge načine ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe;

- psihičko nasilje, odnosno primjenu psihičke prisile koja je prouzročila osjećaj straha, ugroženosti, uznemirenosti ili povrede dostojanstva, verbalno nasilje, verbalne napade, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima ili na drugi način grubo verbalno uznemiravanje, uhođenje ili uznemiravanje preko svih sredstava za komuniciranje ili preko elektroničkih i tiskanih medija ili na drugi način ili komuniciranja s

niti jednom eksplicite ne navode! To možemo smatrati dodatnim korakom prema relativiziranju nasilja nad ženama s invaliditetom kao društvenog problema o kojem se malo i/ili ništa zna i govori u odnosu na prethodnu Zagrebačku strategiju kada se makar oprezno napominjalo da se „**povremeno koriste vjerojatno realne procjene da su žene s invaliditetom najrizičnija skupina žrtava obiteljskog nasilja**».

Isto tako, očito ocjena stanja za ovo poglavlje strategije ne podrazumijeva navođenje podataka o dimenzijama problema, (primjerice koliko je žena s invaliditetom prijavilo obiteljsko nasilje, koje su se mjere i aktivnosti pokazale učinkovitima itd.) što smatramo nedopustivim, posebice zato jer je Grad Zagreb osnovao radi «većeg stupnja cjelovitog i trajnog sustava pomoći i skrbi za žrtve obiteljskog nasilja ustanovu Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja Duga - Zagreb (2007.) i Savjetovaništa za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja. S obzirom da se u okviru tih ustanova «uz primjeren smještaj, pruža i psihosocijalna potpora, pravno savjetovanje, te se organiziraju različiti radno-okupacijski programi» bilo bi za očekivati da su se u Zagrebačkoj strategiji našli podaci i analiza za žene s invaliditetom. Podaci su moguće izostali za smještaj jer se u dokumentu jasno navodi da postojeći objekt nije pristupačan osobama u invalidskim kolicima, te da o tome «treba voditi računa pri proširenju kapaciteta Ustanove, tj. izgradnje novog objekta.»

Kako su žene s invaliditetom ostale nevidljive u ocjeni stanja, tako ih nema jasno navedenih kao one ciljne skupine kojom bi se ciljevi ovog poglavlja trebali baviti što bi bilo u skladu s Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine, mjerom 8. Kontinuirano unaprjeđivati sustav zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja.

Naime, navedena su tri cilja koja se više odnose na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i ravnopravnosti s drugim osobama, tako da se čini da je ili naslov poglavlja pogrešan ili se ciljevi nedovoljno direktno odnose na zaštitu od nasilja i zlostavljanja.

Mjere i aktivnosti slijede taj apstraktan i nedorečen pristup pa se navode aktivnosti poput:

- Osigurati pravno savjetovanje za osobe s invaliditetom preko udruga osoba s invaliditetom sufinanciranjem programa i projekata udruga, organizacijom seminara i radionica.

- Osigurati nastavak rada savjetovaništa.

- Prevođenje na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata za zaštitu ljudskih prava te njihovo tiskanje prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.

- Prevođenje na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata koji reguliraju područje zaštite od nasilja i zlostavljanja te njihovo tiskanje prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.

---

trećim osobama, protupravnu izolaciju ili ugrožavanje slobode kretanja;

- spolno nasilje, odnosno spolno uznemiravanje;

- ekonomsko nasilje pod kojim se podrazumijeva oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine ili zabrana ili onemogućavanje korištenja osobne i zajedničke imovine ili pokušaj da se to učini te oduzimanje prava ili zabranu raspolaganja osobnim prihodima ili imovinom stečenom osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja ili rada, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i skrb o djeci ili drugim uzdržavanim članovima zajedničkog kućanstva

- Distribuiranje tiskanih dokumenata korisnicima.
- Kontinuirano pripremanje informacija o pravnoj regulativi i objavljivanje na web stranici.
- Redovito ažuriranje i održavanje web stranice.
- Izraditi analizu postojećeg stanja i utvrditi potrebe osoba s invaliditetom.
- Izraditi program seminara i plan edukacija za voditelje i članove udruga različitih skupina osoba s invaliditetom (žena, mladih, starijih osoba s invaliditetom).
- Kontinuirano provoditi seminare i edukacije radionicama, tribinama, predavanjima i sl., za osobe s invaliditetom i članove obitelji.
- Poticati akcijska istraživanja o obilježjima i modalitetima nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju/osobama s invaliditetom u školama i u obitelji te im pružati stručnu i financijsku potporu.
- Kontinuirano informirati i poticati osobe s invaliditetom na korištenje usluga savjetovališta Grada Zagreba i Savjetovališta za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja ustanove Duga – Zagreb (...)

Problem koji se javlja kod ovako navedenih aktivnosti jeste da se one djelomično ponavljaju (jer kakva je razlika između - Izraditi analizu postojećeg stanja i utvrditi potrebe osoba s invaliditetom i Poticati akcijska istraživanja o obilježjima i modalitetima nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju/osobama s invaliditetom u školama i u obitelji te im pružati stručnu i financijsku potporu), ali ključan problem je kako definirati uzorak onih osoba s invaliditetom za koje je potrebno utvrditi potrebe u odnosu na nasilje i zlostavljanje, ukoliko nije jasno da su većina populacije koja trpi nasilje u obitelji žene i žene s invaliditetom.

Jedina mjera u ovom poglavlju koja eksplicite navodi žene je mjera 6. **Poticanje organizacija civilnog društva, osobito udruga žena s invaliditetom u provođenju projekata i programa radi osnaživanja osoba s invaliditetom**

Aktivnosti:

1. Stručna i financijska potpora osnivanju klubova i organizacija osoba s invaliditetom koje se ciljano bave osnaživanjem osoba s invaliditetom u preveniranju nasilja ili osiguravanju lakšeg izlaska iz kruga nasilja.
2. Stručna i financijska potpora projektima i programima u vezi s ovom problematikom.
3. Stručna i financijska potpora organizaciji jedinica za prihvatanje osoba s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja.

Do sada u praksi nije poznato osnivanje klubova (Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji govori o skloništim) koji bi se bavili osnaživanjem osoba s invaliditetom radi prevencije nasilja i /ili lakšeg izlaska iz kruga nasilja, tako da bi bilo uputno pojasniti ovu aktivnost koja je moguće inovacija u području prevencije i zaštite žrtava obiteljskog i svakog drugog nasilja.

Isto tako je potpuno nejasno iz svega do sada navedenog zašto se mjera 6. odnosi na poticanje OCD-a, osobito udruga žena kada se kontinuirano navode osobe s invaliditetom žrtve obiteljskog nasilja čime se jezično implicira da su žrtve obiteljskog i

svakog drugog nasilja ravnopravno muškarci i žene te nema potrebe posebno navoditi rodnu dimenziju nasilja.

Kod navedenog poglavlja Zagrebačke strategije razvidno je da kreatori/ice strategije uopće nisu konzultirali relevantne dokumente, istraživanja, izvještaje postojećih skloništa i savjetovališta za područje prevencije i sprječavanja obiteljskog i drugih oblika nasilja, pa ni važan dokument kao što je Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji koja prepoznaje žene s invaliditetom kao onu ciljnu skupinu za koju je nužno *unaprjeđivati sustav zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja*.

Poglavlje recentne Zagrebačke strategije «Sudjelovanje u političkom i javnom životu» ne donosi ništa inovativno već se kao i u prethodnoj Strategiji navodi jedan cilj koji direktno tematizira participaciju žena s invaliditetom u političkom i javnom životu: „**poticati sudjelovanje žena i mladih s invaliditetom u političkom i javnom životu**“.

No, za razliku od prethodne Strategije kada je bila navedena samo jedna aktivnost, sada je taj cilj operacionaliziran kroz mjeru 4. Promicanje sudjelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom i političkom djelovanju na svim razinama i aktivnosti:

1. Izraditi analizu uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život.

2. Predložiti mogućnosti poboljšanja uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život.

3. Informirati i senzibilizirati javnost za ovo područje djelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom (okrugli stolovi, tribine, radionice).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.

2. aktivnost: 2011.

3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađena analiza.

2. Upućeni prijedlozi.

3. Broj održanih okruglih stolova, tribina, radionica.

Nositelji: Ured gradonačelnika - Služba za promicanje ljudskih prava, ravnopravnosti spolova, odnosa s nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama i razvoj civilnog društva, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

U ovom poglavlju vidi se pozitivan pomak ka uspostavljanju rodne ravnopravnosti u odnosu na prethodnu Zagrebačku strategiju. Ovako postavljenom mjerom i aktivnostima najprije će se utvrditi prepreke, ali i potencijalne mogućnosti za aktivnim sudjelovanjem u političkom i javnom životu žena s invaliditetom iz čega nadalje mogu slijediti konkretne i jasne mjere i aktivnosti za ispunjavanje postavljenog cilja.

U poglavlju «Civilno društvo» Zagrebačke strategije, prilikom operacionalizacije mjere 3. Izgradnja stručnog, kadrovskog i materijalnog kapaciteta udruga osoba s invaliditetom jedna od aktivnosti je i «**Osiguravanje sustavne financijske potpore programima za aktivno uključivanje žena s invaliditetom, radi smanjenja rizika od socijalnog isključivanja.**» Dakle, od predloženih ukupno 15 aktivnosti za operacionalizaciju 3 mjere iz ovog poglavlja samo se jedna aktivnost odnosi na žene s invaliditetom, što je nedovoljno, posebno kada imamo na umu da se u poglavlju «Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja» navodi mjera 6. Poticanje organizacija civilnog društva, osobito udruga žena s invaliditetom u provođenju projekata i programa radi osnaživanja osoba s invaliditetom, pa se u poglavlju civilno društvo primjerice moglo navesti poticanje umrežavanja udruga žena s invaliditetom s ciljem kvalitetnije koordinacije, razmjene iskustava i osiguravanja prevencije i zaštite od nasilja u obitelji žena s invaliditetom. Ta aktivnost je samo primjer koji bi bio konzistentan s već navedenom aktivnošću iz same Strategije, no u tom poglavlju nedostaje niz drugih aktivnosti kojima bi se osigurala veća uključenost, a time i utjecaj žena s invaliditetom i to ne samo u udrugama osoba s invaliditetom, već i u ukupnom djelovanju civilnog društva koje je najrazvijenije upravo u Gradu Zagrebu.

Kada u cijelosti pogledamo Zagrebačku strategiju razvidan je nekonzistentan pristup rodnoj dimenziji u svim tematskim cjelinama kojima se strategija bavi. Dok je u poglavljima o zdravstvenoj zaštiti osoba s invaliditetom i sudjelovanje u javnom i političkom životu jasno naznačena rodna dimenzija i u skladu s njom definirane mjere i aktivnosti, u mnogim drugim poglavljima takav pristup izostaje, što je najočitiije i pri tome nekonzistentno s drugim nacionalnim politikama i međunarodnim dokumentima u poglavlju koje se bavi nasiljem u obitelji i žrtvama obiteljskog nasilja.

4.10. Rodna analiza lokalnih akcijskih planova za zapošljavanje osoba s invaliditetom za 7 Županija – Bjelovarsko-bilogorska, Krapinsko-zagorska, Osječko-baranjska, Primorsko-goranska, Splitsko dalmatinska, Varaždinska i Sisačko-moslavačka županija

Projekt “Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada” jedan je u nizu projekata kojeg je proveo Hrvatski zavod za zapošljavanje u okviru IV komponente IPA programa „Razvoj ljudskih potencijala“.

Svrha tog projekta bila je poboljšanje socijalne uključenosti i povećanje zapošljivosti osoba s invaliditetom kao i njihova integracija na tržište rada kroz razvoj aktivnih mjera tržišne politike na regionalnoj razini.

Akcijski planovi se smatraju osnovnim alatom olakšanog pristupa današnjim i budućim sredstvima Europske unije, raspoloživih županijama za potporu integracije ili

zadržavanja osoba s invaliditetom na tržištu rada. Akcijski planovi za zapošljavanje osoba s invaliditetom osmišljeni su da identificiraju probleme, ciljeve, prioritete i mjere za rješavanje problema osoba s invaliditetom na lokalnom tržištu rada, kao i da predlože način financiranja njihove provedbe.

Za potrebe ove studije akcijske planove analizirat ćemo samo u odnosu na rodnu dimenziju tj. iz problemskih analiza citirat ćemo one podatke koji su relevantni za oba spola. Iz mjera i aktivnosti navest ćemo mjere i aktivnosti koje su uključile rodnu dimenziju i na taj način odgovoriti na pitanje koliko su HZZ i njegovi partneri vodili računa o zapošljavanju žena s invaliditetom te koliko i kakvih je mjera posvećeno ženama, kada znamo iz jedinog dostupnog istraživanja kojeg je proveo Savez osoba s invaliditetom Hrvatske na uzorku žena s invaliditetom da najveći broj žena njih 27% smatra da su dvije najvažnije stvari ili promjene za njih osobno, a kojima bi se unaprijedila kvaliteta njihova života i osigurale jednake mogućnosti za sudjelovanjem u društvu, promjene u materijalnoj i financijskoj situaciji žena s invaliditetom, te promjene na području zapošljavanja i profesionalnog života (23,5%). Najveći broj žena, njih 31% kao dvije najvažnije stvari ili promjene u društvu navodi kako bi društvo općenito trebalo više materijalno i financijski pomagati ženama s invaliditetom, kao i promjene u politici zapošljavanja i pružanja veće mogućnosti OSI prilikom zapošljavanja kako bi u svom profesionalnom životu ostvarile puni potencijal (26%).

Iz problemskih analiza lokalnih akcijskih planova – opći podaci za RH

Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo na dan 14.12.2009. godine u RH živi 511 080 osoba s invaliditetom, od čega su 305 418 muškaraca (59,8%) i 205 662 žena (40,2%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 11,5% ukupnog stanovništva RH. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 277 005 (54%), je u radno aktivnoj dobi, od 19 do 64 godina.

Pristup obrazovanju osoba sa invaliditetom

Prema Izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo na dan 14.12.2009. godine 77,4% osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. 17,3% ima srednju stručnu spremu dok je 1,9% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Specijalno obrazovanje nalazimo kod 3,4% osoba s invaliditetom.

Analizom zaposlenosti osoba s invaliditetom, prema podacima iz Izvješća Hrvatskog registra o osobama s invaliditetom za 2010., u RH je ukupno 14073 zaposlenih (zaposleni i privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom s 64% udjelom muških i **36% udjelom ženskih osoba**. Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su NKV radnik, trgovac, ekonomski tehničar, auto mehaničar, konobar, kuhar, vozač te

poljoprivredni radnik.

4.10.1. Bjelovarsko-bilogorska županija

Iz problemske analize za BBŽ – rodno disagregirani podaci

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Izvješća o osobama s invaliditetom Republike Hrvatske iz siječnja 2010. godine, u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, stanje na dan 14.12.2009., živi 16.090 osoba s invaliditetom od čega su 8.858 muški (55%) i 7.232 žene (45%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12,1% ukupnog stanovništva Bjelovarsko-bilogorske županije.

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine na području županije živi 133.084 stanovnika. Prema podacima, novoformirane baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji su 202 zaposlene osobe s invaliditetom (zaposleni, privremeno radno nesposobni) **s 69% udjelom muških i 31% udjelom ženskih osoba.** Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su NKV radnik, zidar i trgovac.

Promatrano prema spolu, u navedenom razdoblju, u zapošljavanju osoba s invaliditetom iz evidencije PS Bjelovar prednjače muškarci, kojih je 34 ili 82,9%, dok je zaposlenih žena tek 7 ili 17,1%. Na nivou RH iz evidencije su zaposlena 533 muškaraca i 330 žena s invaliditetom što je sukladno ukupnom broju registriranih osoba s invaliditetom prikazanih po spolu (3.475 muškaraca i 2.605 žena).

Najveći broj nezaposlenih osoba s invaliditetom iz evidencije PS Bjelovar su muškarci (156 ili 58,0%), a i u ukupnoj populaciji u Županiji prevladavaju muškarci s nešto manjim udjelom (6.092 ili 51,0%). Na nivou RH najveći broj nezaposlenih osoba s invaliditetom su muškarci (3.482 ili 56,84%).

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana BBŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Poboljšanje uvjeta rada odgojno-obrazovnih institucija za rad sa osobama s invaliditetom
2. Poboljšanje uvjeta na tržištu rada za osobe s invaliditetom
3. Povećanje kvalitete života osoba s invaliditetom
4. Povećati broj i kvalitetu socijalnih usluga prema OSI usmjerenih na zapošljavanje

Kod specifičnog cilja 1 – u integralnoj verziji lokalnog akcijskog plana za BBŽ

navedeno je 5 različitih mjera, međutim nema rodne dimenzije u ni jednoj mjeri, niti su mjere pisane rodno osjetljivim jezikom (učenik, student ...nema učenica, studentica itd.). Isto tako izostala je rodna analiza različitih potreba dječaka/djevojčica s invaliditetom na svim razinama obrazovanja.

Kod specifičnog cilja 2 – navedeno je 10 različitih mjera i ni jedna nije specifično usmjerena prema ženama s invaliditetom. Ovo je moguće posebno problematično kod mjera poput: provesti istraživanje spremnosti poslodavca za zapošljavanje OSI gdje mogu postajati posebno otegotne okolnosti i dodatni stereotipovi poslodavaca vezani ne samo uz invaliditet već i uz rodnu dimenziju kod zapošljavanja žena s invaliditetom; te kod mjere – utvrditi modele socijalnog poduzetništva gdje uzimanje rodne dimenzije prilikom razvijanja modela može biti od ključne važnosti za uspješnost socijalno-poduzetničkog poduhvata.

Kod specifičnog cilja 3 – navedene su 4 mjere – ponavlja se struktura u kojoj nema zasebno izdvojene rodne dimenzije što je ponovno problematično kod mjera koje se bave utvrđivanjem specifičnih potreba poput Mjere 3.1. - Istraživanje o potrebama osoba s invaliditetom za prijevoz do odgojno-obrazovnih ustanova i radnih mjesta na području Županije, te utvrđivanje neprilagođenih pristupa svim javnim građevinama i javnim površinama za OSI - gdje žene i muškarci mogu imati različite potrebe u odnosu na svoje rodne uloge u obitelji i društvu.

Kod specifičnog cilja 4 navedene su dvije mjere, ali niti jedna mjera se specifično ne bavi potrebama žena s invaliditetom.

4.10.2. Krapinsko-zagorska županija

Iz problemske analize za KZŽ – rodno disagregirani podaci

U razdoblju od 01. siječnja do 30. rujna 2010. god., prema podacima HZZ PS Krapina, osobe sa invaliditetom zaposlene su uglavnom u već naprijed spomenutim zanimanjima iako sa različitim udjelima kako slijedi: pomoćni kuhar – 9 osoba, radnik na proizvodnoj liniji – 2 osobe, pomoćni bravar, pomoćni stolar, čistačica, sobarica, radnik niskogradnje i armirački radnik – po 1 osoba; te u zanimanjima kuhar – 3 osobe, krojitelj tekstila – 3 osobe i administrator obrade podataka – 1 osoba.

Promatrano prema spolu, u navedenom razdoblju, u zapošljavanju osoba s invaliditetom iz evidencije PS Krapina veći je udio muškaraca, kojih je 15 ili 53,6%, dok je zaposlenih žena 13 ili 46,4%. Na nivou RH udio zaposlenih žena sa invaliditetom nešto je manji i iznosi 40,0%.

Prema spolu, na nacionalnoj razini najveći broj nezaposlenih osoba s invaliditetom iz evidencije Zavoda su muškarci (3 482 ili 56,8%). Također i u KZŽ u većini su muškarci

(94 osobe ili 56%) dok je žena 74 ili 44%.

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana KZŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Ojačati kapacitete institucija i udruga koje rade sa OSI u cilju integracije i bolje koordinacije usluga
2. Jačati kapacitete OSI za njihovo zapošljavanje na otvorenom tržištu rada kako bi im se osigurale jednake mogućnosti
3. Jačati kapacitete poslodavaca za zapošljavanje i integraciju OSI u radnu okolinu
4. Povećati dostupnost svih usluga i mobilnost OSI
5. Poticati razvoj socijalnog poduzetništva i volonterstva

Kod specifičnog cilja 1 u integralnoj verziji LAP za KZŽ navedene su dvije mjere općeg karaktera i nisu rodno osjetljive.

Kod specifičnog cilja 2 navedene su 4 mjere gdje se u mjeri 2.3. Izrada i provedba programa za osnaživanje radno sposobnih OSI iz sustava socijalne skrbi za uključivanje na tržište rada, dio aktivnosti zasigurno odnosi i na žene s invaliditetom i njihovo osnaživanje – (aktivnost 2.3.4. i 2.3.5.) - Provedba edukativnih radionica: „Kako prevladati stres“, „Trema i javno izlaganje“, „Emocionalna inteligencija“, „Nenasilno rješavanje sukoba“, „Komunikacijske vještine“, „Prava osoba s invaliditetom“, „Položaj i uloga mladih s invaliditetom u suvremenom društvu“, „Optimizam i životni ciljevi“, „Slobodno vrijeme“, „Kako očuvati zdravu obitelj“, „Prevenција nasilja u obitelji“, „Sreća i zahvalnost“

2.3.5. Savjetovanja za osnaživanje i educiranje članova obitelji, osobito roditelja te javnosti (roditeljska savjetovanja, partnerska savjetovanja, obiteljska savjetovanja

- Provedba edukativnih radionica za članove obitelji- „Samopouzdanje“, „Kako prevladati stres“, „Trema i javno izlaganje“, „Emocionalna inteligencija“, „Nenasilno rješavanje sukoba“, „Komunikacijske vještine“, „Prava osoba s invaliditetom“, „Položaj i uloga mladih s invaliditetom u suvremenom društvu“, „Optimizam i životni ciljevi“, „Slobodno vrijeme“, „Kako očuvati zdravu obitelj“, „Prevenција nasilja u obitelji“, „Sreća i zahvalnost“).

Kod specifičnog cilja 3 navedene su dvije mjere i ponovno se kod rada s poslodavcima ne uzima u obzir otežano zapošljavanje žena s invaliditetom.

Kod specifičnog cilja 4 navedene su dvije mjere bez uključivanja rodne dimenzije.

Kod specifičnog cilja 5 navedene su 3 mjere koje će zasigurno doprinijeti kvalitetnijem životu i žena s invaliditetom, no žene se niti kod ostvarenja cilja 5 eksplicitno ne navode.

4.10.3. Osječko-baranjska županija

Iz problemske analize za OBŽ – rodno disagregirani podaci

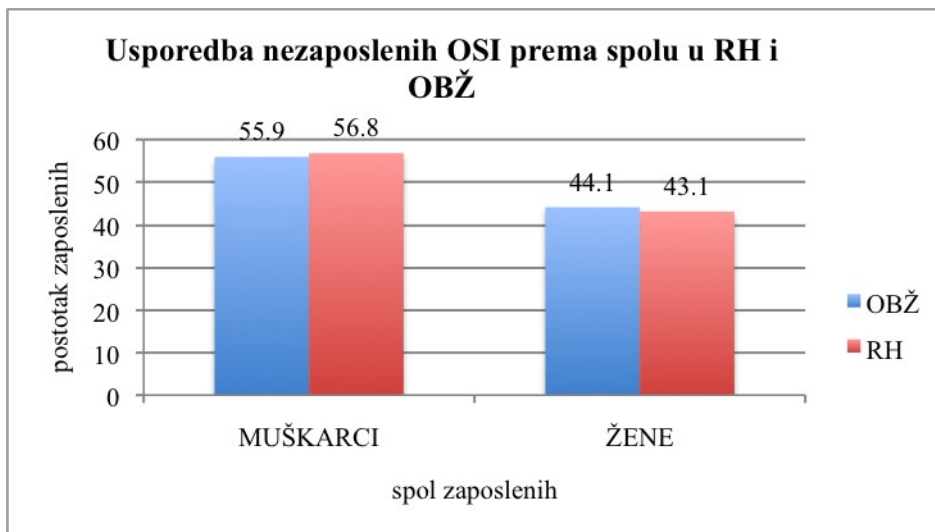
U OBŽ 1990 djece s teškoćama u razvoju ostvaruje pravo na primjereni oblik odgoja i obrazovanja s time da je veći broj dječaka (60%). Postojanje više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju najčešći su specificirani uzroci koji određuju potrebu primjerenog oblika školovanja dok je potpuna odgojno obrazovna integracija prilagođenim nastavnim postupcima najčešći oblik njezinog specificiranog provođenja.

U OBŽ, na dan 14.12.2009., bilo je 34 932 osoba s invaliditetom, od čega su 21 870 muškarci (63%) i 13 062 žene (37%) te na taj način osobe s invaliditetom čine 10,6% ukupnog stanovništva županije. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 20 410 (58,4%), je u radno aktivnoj dobi.

Krajem rujna 2010. godine u HZZ-u, PS Osijek evidentirano je 696 nezaposlenih osoba s invaliditetom, odnosno 45 osoba (6,9%) više nego u rujnu 2009. godine. Udio nezaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnoj nezaposlenosti bio je 2,2%. U Republici Hrvatskoj evidentirano je 6 126 nezaposlenih osoba s invaliditetom (2,1% od ukupnog broja nezaposlenih osoba), te je Osječko-baranjska županija s udjelom od 11,4% druga po broju evidentiranih osoba s invaliditetom.

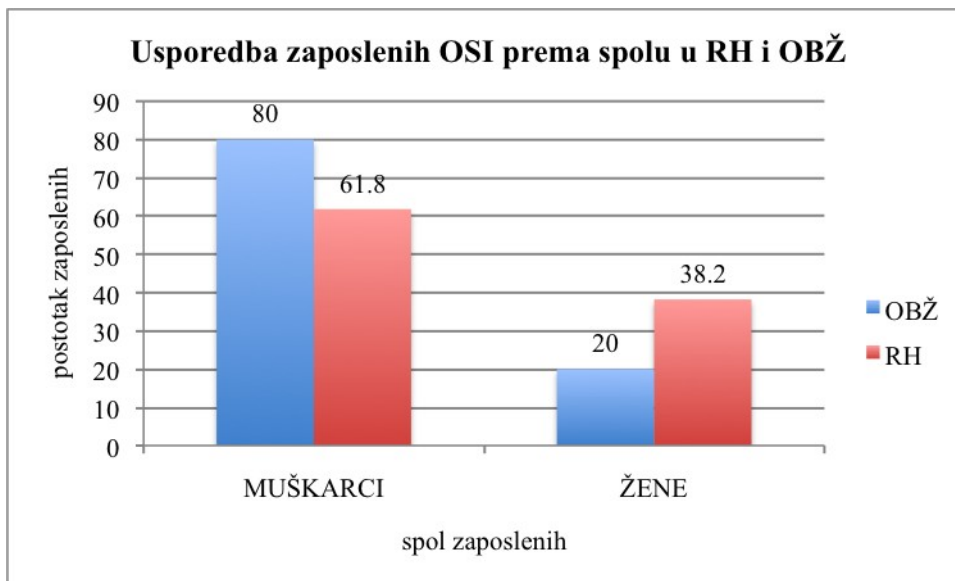
Prema spolnoj strukturi nezaposlenih OSI evidentiranih u HZZ-u, PS Osijek bilo je 307 ili 44,1% nezaposlenih žena s invaliditetom i 389 ili 55,9% nezaposlenih muškaraca s invaliditetom.

Graf 1. Usporedba nezaposlenih OSI prema spolu u Republici Hrvatskoj i Osječko-baranjskoj županiji

Prema spolnoj strukturi zaposlenih osoba s invaliditetom njih 52 su žene (0,8%), a 13 muškaraca (0,2%) (vidi Tablicu 12 i Graf 4).

Graf 2. Usporedba zaposlenih OSI prema spolu u Republici Hrvatskoj i Osječko-baranjskoj županiji

Iz grafa 2 je vidljivo da u Osječko-baranjskoj županiji je za 20% više zaposleno muškaraca nego na razini RH, dok je 18,2% žena manje zaposleno nego na nacionalnoj razini. Iz ovog je jasno vidljivo da bi trebale posebne mjere za zapošljavanje žena u OBŽ.

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana OBŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Unaprijediti strukturu znanja i vještina OSI u skladu s potrebama tržišta rada
2. Unaprijediti zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju OSI
3. Povećati dostupnost usluga prijevoza i pristupačnost javnih građevina i prostora za OSI
4. Povećati broj i kvalitetu socijalnih usluga prema OSI usmjerenih na zapošljavanje

Kod ispunjavanja cilja 1 u integralnoj verziji LAP OBŽ navedene su dvije mjere kojima nije predviđena rodna dimenzija kod unaprjeđenja strukture znanja i vještina OSI u skladu s tržištem rada čime se ne vodi računa o društveno konstruiranim rodnim ulogama žena i muškaraca koja se jasno ocrtavaju kod opće populacije gdje se žene najčešće obrazuju, a zatim i rade u potplaćenim i uslužnim zanimanjima koja zrcale njegovateljske i obiteljske rodne uloge, što kod žena s invaliditetom može imati još pogubniji utjecaj na njihovo zapošljavanje.

Kod cilja 2 navedeno je 9 mjera od kojih će mnoge vjerujemo doprinijeti i zapošljavanju žena s invaliditetom (2.3. Razvijanje i provođenje programa za podizanje motivacije OSI radi aktivnijeg uključivanja u proces traženja zaposlenja, 2.4. Osiguravanje jednakih mogućnosti u procesu prijave za zapošljavanje; 2.5. Osiguravanje Mobilnog tima koji će pružati podršku OSI i poslodavcima u procesima traženja zaposlenja, procesima prijave kao i za vrijeme rada OSI), međutim niti jedna mjera se ne bavi specifično ženama s invaliditetom što je iznenađujuće s obzirom na nesrazmjer zapošljavanja žena i muškaraca u OBŽ (20% žena u odnosu na 80% muškaraca s invaliditetom).

Kod cilja 3 navedene su dvije mjere gdje je ponovo vidljivo da se kod osiguravanja pristupačnosti javnog prijevoza i institucija ne vodi računa o razlikama potreba između žena i muškaraca, tj. ne predviđa se rodna analiza kod izrade planova (jer primjerice ženama je moguće važnije osigurati pristupačnost i prijevoz do dječjih vrtića, tržnica, dok muškarcima može biti važnija pristupačnost i osiguran javni prijevoz do sportskih igrališta). Međutim, zasigurno je važno osigurati pristupačan javni prijevoz za sve OSI.

Kod cilja 4 navedene su dvije generalne mjere koje nisu posebno fokusirane na žene s invaliditetom (4.1. Osiguravanje primjerene psihosocijalne podrške osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima; 4.2. Osiguravanje pružanja podrške u komunikaciji i kretanju), ali će u provedbi zasigurno doprinijeti i njihovoj kvaliteti života.

4.10.4. Primorsko-goranska županija

Iz problemske analize za PGŽ – rodno disagregirani podaci

U analizi problema za PGŽ nema niti jednog podatka razvrstanog po spolu te tako nismo dobili uvid u strukturu zaposlenih, odnosno nezaposlenih žena i muškaraca s invaliditetom u PGŽ. Također prema spolu nisu razvrstani ni podaci o obrazovanju OSI koje su prijavljene na HZZ.

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana PGŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Unaprijediti strukturu znanja i vještina OSI u skladu s potrebama tržišta rada
2. Unaprijediti zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju OSI
3. Povećati dostupnost usluga prijevoza i pristupačnost javnih građevina i prostora za OSI
4. Povećati broj i kvalitetu socijalnih usluga prema OSI usmjerenih na zapošljavanje

Kod ispunjavanja cilja 1 u integralnoj verziji LAP PGŽ navedene su dvije mjere kojima nije predviđena rodna dimenzija kod unaprjeđenja strukture znanja i vještina OSI u skladu s tržištem rada.

Za ispunjavanje cilja 2 navedeno je 9 mjera, ponovno niti jedna se specifično ne bavi zapošljavanjem, radom ni profesionalnom rehabilitacijom žena s invaliditetom, niti se uključuje rodna dimenzija kod primjerice mjere 2.5. Poticanje OSI na samostalno obavljanje djelatnosti ili na poduzetništvo gdje žene i muškarci zasigurno imaju različite potrebe, znanja, vještine. Moguće će sve navedene mjere imati pozitivan učinak (posebice mjera 2.8. Istraživanje načina za povećanje dostupnosti fleksibilnog radnog vremena i uvođenje više fleksibilnosti u organizaciji rada) i na zapošljavanje žena s invaliditetom, no čini se kako je rodna dimenzija potpuno iščezla prilikom rada na lokalnom akcijskom planu PGŽ za zapošljavanje OSI.

Kod ispunjavanja cilja 3 navedene su dvije mjere (kao i kod drugih LAP-a) koje ne uključuju razlike u potrebama žena i muškaraca s invaliditetom.

Kod ispunjavanja cilja 4 navedene su tri mjere bez zasebno izdvojene rodne dimenzije niti analize potreba žena s invaliditetom.

4.10.5. Splitsko-dalmatinska županija

Iz problemske analize za SDŽ – rodno disagregirani podaci

U Splitsko-dalmatinskoj županiji 2.418 djece ostvaruje pravo na primjereni oblik odgoja i obrazovanja s time da je veći broj dječaka (66%).

Uzimajući prethodno navedene podatke prema popisu stanovništva iz 2001, riječ je o 4,4% zaposlenih OSI u RH u odnosu na ukupan broj radno sposobnih OSI.

Prema podacima novoformirane baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Splitsko-dalmatinskoj županiji je 1206 zaposlenih (zaposleni, privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom s 60% udjelom muških i 40% udjelom ženskih osoba. Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su ekonomski tehničar, konobar te krojač.

To ujedno predstavlja udio od 8.6% u ukupnom broju registriranih zaposlenih osoba s invaliditetom u RH.

Broj zaposlenih osoba s invaliditetom po godinama, a po evidenciji HZZ-a manji je od broja novoprijavljenih te brisanih s evidencije. Dakle, zapošljavanje osoba s invaliditetom uvijek je manje od broja novoprijavljenih što upućuje na zaključak otežanoga zapošljavanja.

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana SDŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Unaprijediti strukturu znanja i vještina OSI sa potrebama tržišta rada
2. Unaprijediti učinkovitost mjera aktivnog zapošljavanja
3. Povećati dostupnost svih usluga i mobilnosti OSI
4. Povećati broj i kvalitetu socijalnih usluga prema OSI usmjerenih na zapošljavanje

Za ispunjavanje cilja 1 u integralnoj verziji LAP SDŽ predviđene su 3 mjere koje nisu zasebno fokusirane na zapošljavanje žena s invaliditetom, iako se kroz mjeru 1.1. Osigurati ranu i personaliziranu podršku osobama s invaliditetom u traženju posla i zapošljavanju može očekivati rodno osjetljiv pristup.

Kod ispunjavanja cilja 2 predviđene su 3 mjere i niti jedna nema predviđene aktivnosti posebno usmjerene na učinkovitost mjera aktivnog zapošljavanja žena s invaliditetom.

Za ostvarenje cilja 3 predviđene su 3 mjere usmjerene prema ukupnoj populaciji OSI gdje se podrazumijeva da će implementacija tih mjera i aktivnosti doprinijeti kvaliteti života i žena s invaliditetom.

Kod cilja 4 predviđene su 3 mjere usmjerene prema općoj populaciji OSI bez vidljive rodne dimenzije kod kreiranja mjera i aktivnosti za ispunjavanje cilja 4.

4.10.6. Varaždinska županija

Iz problemske analize za VŽ – rodno disagregirani podaci

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2009. godini u Varaždinskoj županiji je pravo na primjereni oblik odgoja i obrazovanja ostvarivalo 712 djece, s većim postotkom udjela dječaka (59%).

U Varaždinskoj županiji, stanje na dan 14. 12. 2009. g. (Izvešće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, HZJZ 2010.), žive 22 334 osobe s invaliditetom od čega su 11 911 muškarci (53,3%) i 10 423 žene (46,7%) te na taj način osobe s invaliditetom čine 12,1% ukupnog stanovništva županije .

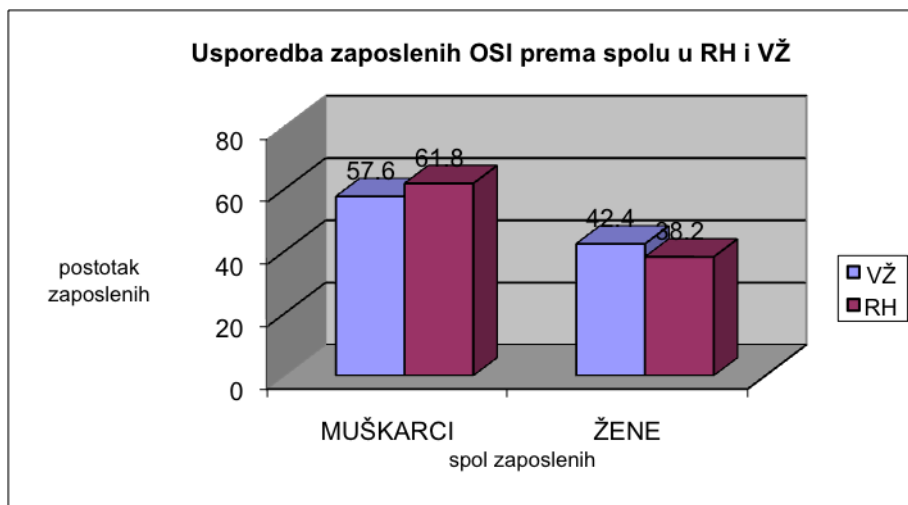
Analizom stanja nezaposlenosti u razdoblju od 01.01. – 30. 09. 2010. godine u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje bilo je registrirano ukupno 6 126 osoba s invaliditetom, što iznosi 2,1% populacije nezaposlenih osoba prijavljenih u evidenciji Zavoda. U odnosu na ukupan broj evidentiranih osoba s invaliditetom u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, na osobe s invaliditetom u Varaždinskoj županiji otpada 4,3 % .

S obzirom na ukupan broj nezaposlenih osoba u županiji – 9 477, na osobe s invaliditetom otpada 2,8% što Varaždinsku županiju svrstava na 3. mjesto po broju najviše nezaposlenih osoba s invaliditetom s obzirom na ukupan broj nezaposlenih u evidenciji Zavoda po županijama.

U ukupnoj populaciji nezaposlenih osoba s invaliditetom (263) 146 ili 55,5% otpada na mušku populaciju, te 117 ili 44,5% na žensku populaciju. U ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih osoba u Područnoj službi Varaždin – 9 477, od čega 50,8% otpada na mušku populaciju dok je udio žena u ukupnoj nezaposlenosti 49,2%.

U razdoblju od 1. siječnja do 30. rujna 2010. godine posredovanjem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područne službe Varaždin zaposleno je 66 osoba s invaliditetom, od toga 38 muškaraca (57,6%) i 28 žena (42,4%). **Tijekom 2009. godine zaposleno je ukupno 79 osoba s invaliditetom tj. 7,7% i to 65,8% muškaraca i 34,2% žena.** U ukupnom broju evidentiranih zaposlenih osoba u Područnoj službi Varaždin zaposleno je 55,8% muškaraca i 44,2% žena.

Graf 3. Usporedba zaposlenih OSI prema spolu u Republici Hrvatskoj i Varaždinskoj županiji

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana VŽ promicanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom putem njihove integracije u tržište rada promovirajući i potičući pritom zapošljavanje osoba s invaliditetom na regionalnoj razini, uvažavajući partnerski pristup, kroz razvoj i provedbu aktivne politike tržišta rada.

Specifični ciljevi

1. Unaprijediti strukturu znanja i vještina OSI u skladu s potrebama tržišta rada
2. Unaprijediti zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju OSI
3. Povećati dostupnost usluga prijevoza i pristupačnost javnih građevina i prostora za OSI
4. Povećati broj i kvalitetu socijalnih usluga prema OSI usmjerenih na zapošljavanje

Za ispunjavanje cilja 1 u integralnoj verziji LAP VŽ predviđene su dvije mjere i kao kod svih drugih LAP-a nema specifičnih mjera i aktivnosti kako bi se unaprijedila struktura znanja i vještina žena s invaliditetom u skladu s potrebama tržišta rada.

Kod cilja 2 predviđeno je 7 mjera i kao kod svih drugih LAP-a nema specifičnih mjera i aktivnosti kako bi se unaprijedilo zapošljavanje, rad i profesionalna rehabilitacija žena s invaliditetom.

Za cilj 3 predviđene su 2 mjere usmjerene na opću populaciju OSI, što se ponavlja i kod cilja 4.

4.10.7. Sisačko-moslavačka županija

Iz problemske analize SMŽ – rodno disagregirani podaci

U razdoblju od 01. siječnja do 30. lipnja 2010. godine posredovanjem Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje zaposlene su ukupno 33 osobe u Sisačko-moslavačkoj županiji. Prema podacima HZZ-a PS Sisak u razdoblju od 01.01. 2010. godine do 30.09. 2010. zaposlena je ukupno 21 OSI od čega je bilo 10 žena što je gotovo ravnopravan udio zaposlenih žena.

Opći cilj

Opći je cilj Akcijskog plana SMŽ promicati zapošljavanje osoba s invaliditetom na tržištu rada kako bi se osobama s invaliditetom osigurale jednake mogućnosti.

Specifični ciljevi

1. Poticati povećanje samopouzdanja i samopoštovanja OSI i osnaživati ih za uključivanje u sve društvene sfere s ciljem ublažavanja negativnih učinaka siromaštva, lošeg socijalno-ekonomskog položaja i socijalne isključenosti.

2. Poticati sudjelovanje osoba s invaliditetom u profesionalnom procjenjivanju, usmjeravanju, naobrazbi i uslugama vezanima uz zapošljavanje i tako poboljšati pripremljenosti OSI za tržište rada; Poboljšati pripremljenost OSI za tržište rada;

3. Senzibilizirati i poticati poslodavce da zapošljavanju osobe s invaliditetom; te im pružiti podršku pri zapošljavanju i integraciji osoba s invaliditetom u radnu okolinu (mobilni tim);

4. Povećati mobilnost OSI;

5. Poticati otvaranje radnih mjesta za OSI putem Zaštitnih radionica.

Za ostvarenje cilja 1 u integralnoj verziji LAP SMŽ predviđena je 1 mjera s nizom aktivnosti (od 1.1.1. do 1.1.6) od kojih niti jedna nije specifično usmjerena na žene s invaliditetom. Kako je cilj 1 usmjeren na poticanje i povećanje samopouzdanja i samopoštovanja OSI i osnaživanje za uključivanje u sve društvene sfere s ciljem ublažavanja negativnih učinaka siromaštva, lošeg socijalno-ekonomskog položaja i socijalne isključenosti bilo bi važno da je dio aktivnosti jasno usmjeren na žene s invaliditetom, što u LAP-u SMŽ-e nije slučaj.

Kod cilja 2 predviđena je 1 mjera i 10 aktivnosti od kojih samo jedna aktivnost uključuje rodnu dimenziju - aktivnost 2.1.8. **Stipendiranje učenika/ica i studenata/ica s invaliditetom.**

Vjerujemo da će neke mjere i aktivnosti (2.1.4. Analiza potreba za dodatnim znanjima i vještinama OSI u skladu s potrebama tržišta rada) uključiti žene s invaliditetom i poboljšati njihove šanse prilikom zapošljavanja, no to ne ublažava činjenicu da LAP nisu predvidjeli rodnu analizu potreba, niti rodnu dimenziju ozbiljnije uključili u mjere i aktivnosti bez obzira što se u uvodima LAP-a navodi da su usklađeni sa međunarodnim i

nacionalnim pravnim okvirom.

Za ostvarenje cilja 3 navedene su 2 mjere i 8 različitih aktivnosti gdje se gubi rodno osjetljiv jezik čak i kod aktivnosti kojom se u cilju 1 uključila rodna dimenzija. Naime, u mjerama cilja 3 je navedeno «Organizacija zajedničkih susreta učenika i studenata s invaliditetom završnih godina s poslodavcima».

Kod cilja 4 navedena je 1 mjera i niz aktivnosti općeg tipa koje se odnose na opću populaciju OSI.

Za ostvarenje cilja 5 navedena je 1 mjera kojom se ne predviđa rodna analiza pa shodno tome ni u budućnosti neće biti razvidno koliko žena s invaliditetom u SMŽ ima potrebu za zapošljavanjem u zaštitnim radionicama niti kako će se to osigurati.

5. Provedba Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine – u 2009. godini

5.1. Prikaz postignutih rezultata u provedbi mjera na nacionalnoj razini

OBITELJ

Iz izvještaja MOMBS-a može se zaključiti da jedina mjera koju smo u rodnoj analizi izdvojili iz poglavlja obitelj - 4. *Pripremati djecu s teškoćama u razvoju i mlade osobe s invaliditetom za partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život* nije provedena. Naime, u izvješću o provedbi nema navedenih podataka prema definiranim indikatorima iz Nacionalne politike (1. distribuirani tiskani materijali; 2. broj organiziranih predavanja), već je samo navedeno da se «kontinuirano organiziraju aktivnosti s ciljem **promicanja obiteljskih vrijednosti** i senzibilizacije javnosti: obilježen je Međunarodni dan obitelji te je na navedenoj svečanosti dodijeljeno je priznanje „Tvrтка prijatelj obitelji“ tvrtkama In2 d.o.o. i Algebri u kategoriji malih tvrtki dok je priznanje „Lokalna zajednica - prijatelj obitelji dodijeljeno Općini Dubrovačko Primorje i Gradu Solinu».

ŽIVOT U ZAJEDNICI

Analiza problema kao ni ciljevi 2. Poglavlja Nacionalne strategije nisu rodno osjetljivi, podaci i problemi nisu rodno disagregirani, rodna dimenzija prema kojoj bi se jasno naznačili različiti problemi, potrebe, (isključenost) uključenost, pristupi resursima, pravima, donošenju odluka žena i muškaraca nije uzeta u obzir. Tako iz izvještaja o provedbi nije moguće saznati kako se mjerama i aktivnostima doprinijelo životu žena s invaliditetom u zajednici.

Čak i provedeni programi/projekti koji zasigurno uključuju i žene s invaliditetom Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u izvješću ne navode rodno disagregirane podatke (iako je to obaveza prema Zakonu o ravnopravnosti spolova). U izvješću je samo navedeno kako je MOMBS nastavio s provedbom programa „**Pomoć u kući starijim osobama**“ i programa „**Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama**“; u program je uključeno 14 536 korisnika od čega 1 839 ili 12,65% osoba s invaliditetom; povećan je broj korisnika prava na pomoć i njegu u kući iz Zakona o socijalnoj skrbi; u 2009. pravo je koristilo 2 188 korisnika od kojih su 1 224 osobe s invaliditetom.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

U samoj analizi ovog poglavlja Nacionalne politike nisu navedeni rodno disagregirani podaci te je logično za očekivati da niti u izvješću o provedbi nećemo više saznati kako se provedenim mjerama i aktivnostima odgovorilo na različite potrebe učenika i učenica; studenata i studentica. Tako iz izvješća nije jasno koliko dječaka, a koliko djevojčica je

dobilo asistenta u nastavi – u izvješću je skupno navedeno da je «školske godine 2009./2010. je MZOŠ dalo **suglasnost za angažiranje osobnog pomoćnika, pomoćnika u nastavi i/ili prevoditelja znakovnog jezika** za ukupno **209 učenika u 105 osnovnih škola** u 12 županija i Gradu Zagrebu; također, odobreno je **40 novih udžbeničkih kompleta** za učenike s teškoćama u razvoju , od čega 8 kompleta za slijepe učenike».

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Iako je u ciljevima Nacionalne politike navedeno da se treba osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama ženama s invaliditetom, uključujući posebice pretporođajno, ginekološko savjetovanje i liječenje te savjete u vezi s planiranjem obitelji kao i osigurati poštivanje specifičnih aspekata spolova u zdravstvenoj skrbi osoba s invaliditetom, u izvješću o provedbi nema ni spomena izvršavanja tih ciljeva što je moguće posljedica ne navođenja mjera i aktivnosti za te ciljeve, a slijedom toga ni indikatora i rokova provedbe.

SOCIJALNA SKRB I MIROVINSKO OSIGURANJE

Iako u ovom poglavlju nisu specificirana davanja i usluge koja više koriste žene s invaliditetom u izvješću o provedbi je navedeno kako je: započeto s pripremom izrade Nacrta prijedloga novog **Zakona o socijalnoj skrbi**²⁶; odobreno je **stručno usavršavanje** za četiri radnika u domovima za osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, a 23 stručna radnika iz centara za socijalnu skrb sudjelovala su na seminarima i edukativnim skupovima vezanim uz zaštitu osoba s invaliditetom; u okviru **Projekta razvoja sustava socijalne skrbi** Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi u suradnji sa Svjetskom bankom izrađeni su **Standardi kvalitete socijalnih usluga u djelatnosti socijalne skrbi**; objavljen **natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava (grant shema) za projekt „Uspostava podrške u socijalnom uključivanju i zapošljavanju socijalno ugroženih i marginaliziranih skupina“**; **izrađen je dio radnog nacrta jedinstvene liste oštećenja** koji se temelji na Međunarodnoj klasifikaciji bolesti (MKB - 10), a **aktivno se radi na izradi kodnih lista ICF-a** (International Classification of Functioning, Disability and Health), koji će biti sastavni dio objedinjene jedinstvene liste oštećenja – što će se sve odraziti i na kvalitetniji sustav socijalne skrbi i mirovinskog osiguranja žena s invaliditetom.

STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

Kako smo u rodnoj analizi navele da nema rodne analize prilikom kreiranja ciljeva, mjera i aktivnosti u ovom poglavlju te da takav pristup upućuje na deklarativni karakter tog poglavlja, izvješće o provedbi navodi kako je tijekom 2009. godine Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti osiguralo pristupačnost javnim objektima u 6 gradova, 2 općine i 1 županiji za što su osigurana i isplaćena sredstva u iznosu od 768.000,00 kn (do listopada 2010. ukupno su prilagođena 82 javna objekta u 37 gradova,

²⁶ Koji je i donesen 2011. godine, ali kako se izvješće o provedbi ne odnosi na 2011. godinu, navedeno je da je u pripremi.

8 županija i 8 općina, a u proteklom razdoblju od 2004. godine ukupno je utrošeno **9.657.207,46 kuna**); na 4 zgrade Hrvatskih željeznica izvršena prilagodba u svrhu osiguravanja dostupnosti osobama s invaliditetom; u svrhu osiguravanja podrške u prevladavanju komunikacijskih barijera Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je odobrilo financijsku potporu za 13 projekata udruga gluhih i nagluhih osoba putem kojih je zaposleno 17 tumača/prevoditelja na znakovni jezik; što se zasigurno pozitivno odražava i na žene s invaliditetom. Međutim, to ne umanjuje potrebu za rodnom analizom, posebno kod stanovanja, o kojem u izvješću o provedbi nema podataka.

PROFESIONALNA REHABILITACIJA, ZAPOŠLJAVANJE I RAD

Sukladno navedenim ciljevima i mjerama, izvješće o provedbi Nacionalne strategije je više usmjereno na izvještavanje o unaprjeđenju nacionalnog *policy* okvira i ključne dionike na tom području nego na konkretno praćenje profesionalne rehabilitacije, zapošljavanje i rada muškaraca i žena s invaliditetom. Tako se u izvješću navodi kako su: **«objedinjeni svi dosadašnji propisi na području prava s osnove invaliditeta i profesionalne rehabilitacije** u čijoj izradi su sudjelovali predstavnici svih resora koji skrbe o osobama s invaliditetom; objedinjeni propisi bili su podloga za rad radnih skupina za izradu prijedloga jedinstvene liste oštećenja za sve kategorije osoba s invaliditetom; Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o prihvaćanju **Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. godinu** u kojem je uvedena posebna mjera za dugotrajno nezaposlene osobe, kojima prijeti isključenje s tržišta rada i koje po socijalnim mjerilima pripadaju skupini ranjivih osoba, a među kojima su osobe s invaliditetom; započeo **novi ciklus aktivnih mjera zapošljavanja u Republici Hrvatskoj** na temelju Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske (JAP) itd.

Međutim, ostaje upitno zašto kod navođenja broja zaposlenih osoba za izvještajno razdoblje iz evidencije HZZ (koji ima podatke disagregirane po spolu), MOMBS te podatke izostavlja i navodi kako «uzimajući u obzir ukupan broj nezaposlenih osoba s invaliditetom koje su se zaposlile u razdoblju od 2005. do 2009. godine, može se utvrditi kako je tijekom proteklih godina postojao pozitivan rastući trend u zapošljavanju ciljane skupine. Tijekom 2008. i 2009. godine došlo je do pada broja novozaposlenih osoba s invaliditetom iz evidencije Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje - u 2008. godini je zaposleno 1 267, a u 2009. ukupno 1 028 osoba s invaliditetom iz čega je vidljiva tendencija smanjenja zapošljavanja u usporedbi s 2007. godinom kada su zaposlene 1 423 osobe s invaliditetom iz evidencije Zavoda. Takav pad odražava kretanje ukupnog zapošljavanja u 2008. i 2009. godini koje je također bilo u padu.»

U izvješću je navedeno kako je Hrvatski zavod za zapošljavanje u okviru programa PROGRES, Europske komisije, provodi projekt „Poticanje ravnopravnosti na hrvatskom tržištu rada“ u svrhu promoviranja učinkovitih programa u borbi protiv spolne, rasne, etničke i religijske diskriminacije, kao i programa protiv diskriminacije invalidnosti, sukladno načelima iz članka 13. Sporazuma EU, te uključivanja istih načela u sve strategije EU. Cilj projekta je pridonijeti razvoju i provedbi nacionalne politike suzbijanja diskriminacije na tržištu rada temeljene na spolu, dobi, invaliditetu, religijskoj i etničkoj

pripadnosti – što je u izvješću o provedbi Nacionalne strategije jedinstveno spominjanje diskriminacije po spolu prilikom zapošljavanja.

Slična primjedba o potrebi za navođenjem spolno razvrstanih podataka, a koji su dostupni odnosi se i na dio izvješća o provedbi HZZ-a gdje se navodi kako su tijekom 2009. godine u aktivnosti profesionalnog savjetovanja bile uključene 1 644 osobe s invaliditetom, od čega je 412 osoba savjetovano individualno, a 1 232 osobe su savjetovane grupno, tj. putem radionica. Ukupno su provedene 134 radionice prilagođene potrebama osobama s invaliditetom (što je znatno više nego tijekom 2008. godine). Također je u cilju povećanja zapošljivosti, tijekom 2009. godine 157 osoba s invaliditetom bilo uključeno u neke od oblika obrazovanja.

PRAVNA ZAŠTITA I ZAŠTITA OD ZLOSTAVLJANJA

Mjera 9. U poglavlju Pravna zaštita i zaštita od zlostavljanja – «Omogućiti osobama s invaliditetom – žrtvama nasilja odgovarajuću podršku za zapošljavanje» je djelomično ispunjena prema izvješću o provedbi.

«Kako bi se omogućilo učinkovitije zapošljavanje ženama žrtvama nasilja Hrvatski zavod za zapošljavanje istaknuo je ovu kategoriju žena kao prioritetnu u provedbi Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. (sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina) u 2009. godini putem ove mjere zaposleno je ukupno **16 žena među kojima su i žene žrtve nasilja koje su ujedno i osobe s invaliditetom**. Međutim, uvjerenja smo kako bi se doista moglo pratiti ostvarenje pojedinih ciljeva i mjera nužno je imati uvid u ukupan broj nezaposlenih žena s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja jer na ovaj način nije jasno koliko je mjera uspješna, odnosno koliki je udio 16 zaposlenih žena u ukupnoj populaciji nezaposlenih žena s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja.

Iako u ciljevima i mjerama nije navedeno osiguravanje dostupnosti usluga skloništa i savjetovališta za žene s invaliditetom žrtava nasilja, te je nejasno zašto se to nalazi u izvješću o provedbi – iz izvješća smo saznali kako su upravo s tim ciljem pojedine udruge prilagodile skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji osobama s invaliditetom. Udruga „Budi aktivna – budi emancipirana“ – B.a.B.e. vodi sklonište i savjetovalište u Vukovarsko-srijemskoj županiji koje je u potpunosti prilagođeno ženama s invaliditetom, Centar za žene Adela vodi savjetovalište koje je pristupačno osobama s invaliditetom, a u planu je i prilagodba sanitarnog čvora u sklopu skloništa koje je prilagođeno osobama s invaliditetom. Ženska grupa Korak Karlovac vodi sklonište za žrtve nasilja koje je prilagođeno osobama s invaliditetom, dok savjetovalište trenutno nije prilagođeno. Udruga za zaštitu obitelji Rijeka U.Z.O.R. vodi sklonište prilagođeno za osobe s invaliditetom, dok je savjetovalište neprilagođeno. u Republici Hrvatskoj djeluje 17 skloništa čiji osnivači su organizacije civilnog društva i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te veliki broj savjetovališta u kojima žrtve obiteljskog nasilja mogu dobiti psihosocijalnu podršku.

O provedbi jedine aktivnosti koja eksplicite spominje nasilje nad ženama s

invaliditetom u ovom poglavlju Nacionalne strategije – «uspostaviti žensku mrežu za borbu protiv nasilja nad ženama s invaliditetom» - nema niti riječi.

INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVIJEŠTI

Kako u ovom poglavlju Nacionalne strategije nije bila navedena niti jedna mjera ili aktivnost koja bi posebno govorila o uklanjanju stereotipova i negativnih stavova prema ženama s invaliditetom, tako je bilo za očekivati da u izvješću o provedbi nema informacija o provedenim aktivnostima tog sadržaja. U izvješću se samo navodi «kako tijela državne uprave u svim tiskanim materijalima, nacionalnim dokumentima, prijevodima međunarodnih dokumenata, izvješćima, nacrtima prijedloga zakonskih propisa, Internet stranicama, svim aktima, javnim natječajima kao i javnim nastupima predstavnika, kontinuirano **koriste jedinstvenu nediskriminirajuću terminologiju** kao jedan od preduvjeta sprječavanja diskriminacije osoba s invaliditetom».

SUDJELOVANJE U KULTURNOM ŽIVOTU

U ovom poglavlju Nacionalne strategije nije bilo posebno istaknutih mjera i/ili aktivnosti koje bi se posebno odnosile na žene s invaliditetom, tako da niti u izvješću o provedbi nema posebnih podataka o unaprijeđenju sudjelovanja žena s invaliditetom u kulturnom životu. Naime, navedeno je primjerice kako «Ministarstvo kulture provodi program širenja knjižničnih usluga u narodne knjižnice većih gradova (primjerice Split, Slavonski Brod, Osijek, Rijeka, Pula, Split, Koprivnica, Karlovac) kojima gravitira veći broj slijepa i slabovidne populacije - nabavljena je posebna računalna oprema za pružanje usluga slijepim i slabovidnim osobama, a knjižnično se osoblje trajno educira u pružanju knjižničnih usluga i osobama koje se ne mogu koristiti redovitim uslugama», što će zasigurno doprinijeti kvaliteti svakodnevnog života slijepih i slabovidnih žena, ali kada se u izvješću navodi kako se «kontinuirano se **potiču i podupiru projekti** koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom; kontinuirano se osiguravaju uvjeti za sudjelovanje kazališnim i drugim umjetničkim solistima i skupinama osoba s invaliditetom na redovitim kulturnim manifestacijama pod jednakim uvjetima; kontinuirano se **senzibilizira javnost za umjetnički rad osoba s invaliditetom** - kao jedan od dobrih primjera prakse moguće je istaknuti dugogodišnju podršku u organizaciji Festivala jednakih mogućnosti (F=M) sa nacionalne i lokalne razine; bilo bi uputno navesti koliko taj tip aktivnosti doprinosi sudjelovanju u kulturi ženama, a koliko muškarcima.

SUDJELOVANJE U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Sudjelovanje u političkom i javnom životu žena s invaliditetom u Nacionalnoj strategiji je definirano mjerom **7. Promicati sudjelovanje žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom i političkom djelovanju na svim razinama.** Navedene su bile sljedeće aktivnosti: 1. izraditi analizu uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život; 2. predložiti mogućnosti poboljšanja uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život; 3. informirati i senzibilizirati javnost za ovo područje djelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom (okrugli stolovi, tribine, radionice).

Izveštaj se ne referira na provedbu gore navedenih aktivnosti već je istaknuto da je u tijeku **izrada Nacrta jedinstvenog izbornog zakona** u kojem će se dograditi i unaprijediti odredbe kojima se osobama s invaliditetom jamče njihova politička prava i mogućnost njihovog sudjelovanja u političkom životu na ravnopravnoj osnovi s drugima, da je u tijeku **analiza dostupnosti temeljnih dokumenata** značajnih za političko sudjelovanje osoba s invaliditetom na lokalnoj i regionalnoj razini u svrhu osiguranja njihove dostupnosti; da je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s Fakultetom političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu provelo je „**Istraživanje stavova članova predstavničkih tijela o političkim dimenzijama invaliditeta i uključivanju osoba s različitim vrstama oštećenja u politički život**“, a rezultati navedenog istraživanja biti će smjernice za osmišljavanje programskih aktivnosti u ovom području za naredno razdoblje.

Navođenje aktivnosti u dijelu izvještaja poput **senzibiliziranje i informiranje** predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti, državne i javne službenike te šire javnosti o osnovnim načelima i načinima uključivanja osoba s invaliditetom u politički i javni život zajednice postiže se kontinuiranom edukacijom državnih službenika te osiguravanjem financijske potpore projektima udruga osoba s invaliditetom usmjerenih ovom području je izvan izvještajne forme provedbe jednog strateškog nacionalnog dokumenta. Da zaključimo – nema spomena u izvještaju o provedenoj analizi uključenosti žena s invaliditetom u javni i politički život, u izvješću nisu navedene izrađene preporuke za poboljšanje mogućnosti uključenosti žena s invaliditetom u javni i politički život, a potpuno je nejasno kako, kojim kanalima i s kojim uspjehom se senzibilizirala i informirala javnost za područje djelovanja žena s invaliditetom u javnom i političkom životu s obzirom da je taj dio u izvješću samo naveden kao opis aktivnosti.

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Kao što smo već naveli u ovom poglavlju strategije jedino je ukupni broj osoba s invaliditetom rodno disagregiran, drugih podataka o muškarcima i ženama nema, pa tako ni o uzrocima invaliditeta. Kako u ciljevima i mjerama nisu navedena istraživanja ili praćenje od strane Državnog zavoda za statistiku i drugih relevantnih institucija (Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje) o ženama s invaliditetom u izvješću o provedbi navedeno je kako se kontinuirano radi na **usklađivanju metodologije prikupljanja podataka o osobama s invaliditetom** s međunarodnim sustavom prikupljanja statističkih podataka i međunarodnom klasifikacijom invaliditeta, uvažavajući smjernice i preporuke Svjetske zdravstvene organizacije; da je Hrvatski zavod za javno zdravstvo je izradio **III. Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj** u skladu sa Zakonom o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, koji se kontinuirano ažurira; da su stvoreni programski preduvjeti za spajanje Registra s bazom podataka Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, te bazama podataka udruga osoba s invaliditetom koje nisu definirane Zakonom o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, a sadrže informacije o osobama s invaliditetom itd. Međutim, ni nakon usklađivanja s europskim i međunarodnim standardima prikupljanja podataka o OSI, te stvaranju preduvjeta za spajanje više baza podataka nismo dobili niti jednu informaciju kako će se sve te aktivnosti

odraziti na dobivanje specifičnih pokazatelja i time jasniju sliku o ženama s invaliditetom.

REKREACIJA, RAZONODA I ŠPORT

U ovom poglavlju nisu bile navedene mjere i aktivnosti kojima bi se posebice poticala, osigurala i/ili na drugi način osnaživale žene s invaliditetom da sudjeluju u sportskim i rekreativnim aktivnostima. Tako ni u izvješću o provedbi nema tih podataka, već je naglasak na poticanju sportskih aktivnosti učenika s teškoćama u razvoju, pri čemu potpuno nerazvidno ostaje koliko je učenica uključeno u primjerice državna sportska natjecanja učenika s teškoćama u razvoju ili koliko će učenika i učenica više moći sudjelovati u sportskim aktivnostima onih osnovnih i srednjih škola koje su napravile prostorne prilagodbe škola i školskih sportskih dvorana.

UDRUGE OSOBA S INVALIDITETOM U CIVILNOM DRUŠTVU

U poglavlju udruge OSI u civilnom društvu eksplicite je bilo navedena mjera 2. Poticati aktivno djelovanje žena s invaliditetom te aktivnosti kojima bi se ta mjera trebala implementirati: 1. izraditi i uvoditi rodno osjetljive programe usmjerene na uklanjanje stereotipa (posebno u područjima od posebnog državnog interesa) putem županijskih/lokalnih povjerenstava za ravnopravnost spolova; 2. osiguravati sustavnu financijsku potporu programima za aktivno uključivanje žena, posebno na lokalnoj razini, radi smanjenja rizika od socijalnog isključivanja.

Međutim, izvješće je i u ovom poglavlju nekonzistentno u odnosu na definirane mjere i aktivnosti te o provedbi navedenih aktivnosti nema podataka.

MEĐUNARODNA SURADNJA

U ovom dijelu izvješća nabrojane su aktivnosti MOMBS-a, Ureda za udruge, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, no nije prepoznat rad organizacija civilnog društva na međunarodnom planu, pa tako niti onih organizacija koje imaju u svojim misijama poticanje i osnaživanje žena s invaliditetom u skladu s prihvaćenim međunarodnim pravnim okvirom, kao i onih OCD-a koji prate i izvještavaju o stanju prava žena s invaliditetom.

6. Zaključci i preporuke

Osnovni zaključak rodne analize nacionalnih strategija, politika, Zagrebačke strategije za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom za razdoblje od 2011. do 2015. i lokalnih planova za zapošljavanje u 7 županija je da radne skupine koje su radile na izradi tih dokumenta nisu konzistentno provele rodnu dimenziju u nacionalni i lokalni *policy* okvir za osobe s invaliditetom. Isto tako, bez obzira na pozivanje u gotovo svim analiziranim dokumentima na UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, čini se da je članak 6. Konvencije koji kaže da 1) Države stranke priznaju da su žene i djevojke s invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji te će u tom smislu poduzeti mjere radi osiguranja punog i ravnopravnog uživanja svih njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda; te da će 2) Države stranke poduzeti sve odgovarajuće mjere radi osiguranja punog razvoja, napretka i osnaživanja položaja žena kako bi im zajamčile korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenih u ovoj Konvenciji, nije operacionaliziran ciljevima, mjerama i aktivnostima u analiziranim dokumentima.

Potpuni izostanak primjene članka 6. UN Konvencije u Nacionalnoj strategiji za izjednačavanje mogućnosti OSI je u sljedećim poglavljima: Odgoj i obrazovanje; Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje; Stanovanje, mobilnost i pristupačnost; Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad; Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti; Sudjelovanje u kulturnom životu; Istraživanje i razvoj; Rekreacija, razonoda i šport; Međunarodna suradnja. Sličan obrazac se ponavlja i u drugim nacionalnim i lokalnim politikama i strategijama, posebice u Zagrebačkoj strategiji.

U nekim drugim poglavljima poput Obitelji, Zdravstvene zaštite, Sudjelovanja u političkom i javnom životu žena s invaliditetom, Udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu itd. gdje su Nacionalnom strategijom bile predviđene mjere i/ili aktivnosti za žene s invaliditetom, prema izvješću o provedbi jedino što se može zaključiti je to da nisu provedene. Takav implementacijski učinak jasno govori više o deklarativnoj, a ne ozbiljnoj i sadržajnoj operacionalizaciji članka 6. UN Konvencije.

Kada pogledamo horizontalnu usklađenost nacionalnih strategija i politika može se zaključiti da nema koordinacije niti sinergijskog učinka, odnosno da kreatori tih dokumenta nisu nastojali u odnosu na različite nadležnosti raspodijeliti i konkretizirati pojedina područja navedena u središnjoj strategiji za osobe s invaliditetom. Tako je bilo za očekivati da će Nacionalna politika za ravnopravnost spolova definirati žene s invaliditetom kao jednu od primarnih ciljanih skupina te za njih osmisliti ciljeve, mjere i aktivnosti koje su izostale iz Nacionalne strategije. Međutim, to nije slučaj, kao što se i Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine uvelike oslanja na Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti OSI, ne posvećujući posebnu pažnju ljudskim pravima djevojaka i žena s invaliditetom te se time onemogućuje provedbeni učinak više donesenih strategija i politika.

Kod vertikalne usklađenosti Nacionalne strategije za izjednačavanje mogućnosti OSI sa Zagrebačkom strategijom i lokalnim akcijskim planovima za zapošljavanje OSI u 7 županija može se zaključiti da su ti dokumenti međusobno usklađeni. Kao primjer dobre

prakse može se istaknuti poglavlje Zagrebačke strategije koje se odnosi na Zdravstvenu zaštitu koje ide korak dalje od mjera i ciljeva Nacionalne strategije u osiguravanju antidiskriminacijskih praksi prema djevojkama i ženama s invaliditetom. Tako se i novom Zagrebačkom strategijom željelo osigurati: veći broj prilagođenih ginekoloških ambulanti s odgovarajućim savjetovanjem i liječenjem; redovne godišnje/dvogodišnje mamografske preglede za žene s invaliditetom; redovne edukacije o zdravlju žena, reprodukcijom i spolnom zdravlju, planiranju obitelji i drugim specifičnim područjima, osobito onim namijenjenim mladim djevojkama i ženama s invaliditetom.

Međutim, takva vertikalna usklađenost je potpuno izostala u poglavlju «Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja» u odnosu na Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji koja za razliku od Zagrebačke strategije za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom za razdoblje od 2011. do 2015. prepoznaje žene s invaliditetom kao onu ciljnu skupinu za koju je nužno *unaprjeđivati sustav zaštite prava i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja*. Iako je Grad Zagreb usvojio Zagrebačku strategiju jedinstvene politike za zaštitu od nasilja u obitelji u razdoblju od 2008. do 2010. – žene s invaliditetom i njihov položaj žrtava obiteljskog i drugog nasilja ni u tom dokumentu nije posebno tematiziran. Tako se isključivanjem žena s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja i iz Zagrebačke strategije propustilo mjere i aktivnosti iz Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji uključiti u lokalne *policy* dokumente i tako osigurati njihovu širu provedbu.

Iz ovog primjera se može zaključiti da je nužna koordinacija i rad na usklađivanju (a ne ponavljanju istih i/ili sličnih ciljeva, mjera, aktivnosti) tijekom izrade Nacionalnih politika i strategija, čime bi se njihova transpozicija u lokalne strategije olakšala jer očito je da lokalne radne skupine nastoje takav dokument najviše uskladiti s Nacionalnom strategijom/politikom iz tog područja. Pri tome ne uzimaju u obzir druge Nacionalne strategije i politike koje su moguće relevantnije za neka, konkretna područja kao što je to slučaj s poglavljem Zagrebačke strategije “Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja” gdje je u svakom slučaju Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji referentniji dokument za to područje od svih drugih nacionalnih strategija i politika. Zbog takvog pristupa, većina nacionalnih politika i mnoge dobro osmišljene i potrebne mjere i aktivnosti ostaju neprovedene na lokalnoj razini.

Iako će većina ciljeva, mjera i aktivnosti iz lokalnih akcijskih planova za zapošljavanje OSI doprinijeti i zapošljavanju žena s invaliditetom, u svim LAP gotovo u potpunosti je izostalo povezivanje dijelova problemske analize koji jasno pokazuju diskrepanciju između zapošljavanja žena i muškaraca s invaliditetom u konkretnije ciljeve, mjere, aktivnosti gdje bi se djevojke i žene s invaliditetom izdvojile kao zasebna ciljana skupina. Time bi se osigurala veća učinkovitost, provedivost i održivost zapošljavanja, rada i profesionalne rehabilitacije za tu ciljanu skupinu.

Preporuke:

- Provesti sveobuhvatno istraživanje na općoj populaciji žena s invaliditetom i to tako da se uključe sva područja Nacionalne strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom s ciljem utvrđivanja prepreka i mogućnosti za puno ostvarenje svih temeljnih prava djevojaka i žena s invaliditetom.
- Educirati sve ključne dionike (MOMBS, HZZJ, HZMO, CSS, HZZ, DZS, Ured za ravnopravnost spolova, Ured pravobraniteljice za OSI, Ured za ljudska prava, Ured za udruge, SOIH, obrazovne institucije itd.) o potrebi uključivanja rodne analize i rodno disagregiranih podataka u sve nacionalne i lokalne strategije, politike, planove i izvještaje u skladu s čl. 6 UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.
- Senzibilizirati sve državne institucije koje prikupljaju i obrađuju podatke o OSI da podatke disagregiraju po spolu.
- Na osnovu istraživanja i prikupljenih rodno osjetljivih podataka iz nadležnih državnih institucija osmisлити mjere, ciljeve i aktivnosti za djevojke i žene s invaliditetom za više područja Nacionalne strategije za izjednačavanje mogućnosti OSI (Odgoj i obrazovanje; Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje; Stanovanje, mobilnost i pristupačnost; Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad; Informiranje komunikacija i podizanje razine svijesti; Sudjelovanje u kulturnom životu; Istraživanje i razvoj; Rekreacija, razonoda i šport; Međunarodna suradnja).
- Na osnovu istraživanja i prikupljenih rodno osjetljivih podataka iz nadležnih državnih institucija doraditi i nadopuniti poglavlja poput: Obitelj, Život u zajednici, Sudjelovanje u javnom i političkom životu i posebice poglavlje Pravna zaštita i zaštita od zlostavljanja.
- U svim nacionalnim politikama i strategijama preciznije definirati indikatore i rokove provedbe i u skladu s njima pisati izvješća o provedbi, a ne kao što je bio slučaj s izvješćem o provedbi Nacionalne strategije o izjednačavanju mogućnosti za OSI da se ne izvještava o navedenim mjerama i aktivnostima u skladu s definiranim indikatorima provedbe, već se navode provedene aktivnosti koje nisu bile zamišljene kao sastavni dio strategije.
- S obzirom da su u većini analiziranih dokumenata²⁷ udruge žena s invaliditetom prepoznate kao važan *policy* dionik i partner drugim državnim institucijama i ustanovama za primjerice “podizanje znanja i svijesti o ljudskim pravima žena s

---

²⁷ Primjerice u Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova - u prvom poglavlju se navodi: «1.Promicanje ljudskih prava žena» u aktivnosti 1.1.5. da će se «Financirati aktivnosti i projekti nevladinih udruga usmjerenih ka podizanju znanja i svijesti o ljudskim pravima žena i ravnopravnosti spolova, uključujući financiranje udruga koje pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja, ženama s invaliditetom i pripadnicama nacionalnih manjina»; u Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji navedena je mjera 3. osigurati redovitu financijsku potporu aktivnostima organizacijama civilnog društva koje programski djeluju s ciljem zaštite prava žena s invaliditetom i unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji, uvažavajući odredbe važećih propisa i kriterija; U Zagrebačkoj strategiji navodi se mjera 6. Poticanje organizacija civilnog društva, osobito udruga žena s invaliditetom u provođenju projekata i programa radi osnaživanja osoba s invaliditetom.

invaliditetom, za pružanje pomoći ženama s invaliditetom, žrtvama nasilja” itd. bilo bi uputno istražiti kapacitete udruga žena s invaliditetom i drugih organizacija koje se bave ženama s invaliditetom, njihova znanja i vještine kao i definirane misije i ciljeve tih organizacija, kako bi se kod kreiranja i provedbe strategija i politika imalo u vidu jasne parametre mogućnosti s kojima udruge raspolažu i u skladu s kojima mogu doprinijeti u provedbi pojedinih mjera i aktivnosti nacionalnih i lokalnih strategija i politika. Ovdje je važno naznačiti da nije primarna zadaća udruga žena s invaliditetom (i/ili drugih organizacija civilnog društva koje se bave ženama s invaliditetom) zamijeniti rad državnih institucija i ustanova na kompleksnom i sveobuhvatnom uključivanju rodne dimenzije u politike i strategije, već samo u skladu sa svojim misijama i ciljevima doprinijeti ravnopravnijem položaju žena s invaliditetom. U tom smislu svakako je pozitivna praksa uključivanje organizacija civilnog društva u izradu i provedbu određenih mjera i aktivnosti nacionalnih i lokalnih politika i strategija, ali ne kao onog dionika koji ima kapacitet, znanje i vještine da kao ključni nositelj implementira sve važnije mjere i aktivnosti koje se odnose na uspostavljanje rodne ravnopravnosti za žene s invaliditetom.

- Informirati djevojke i žene s invaliditetom o postojećem nacionalnom *policy* okviru.

Dokumenti korišteni u analizi

- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom
- Nacionalna politika za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2015. godine
- Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova (2011- 2015) – nacrt
- Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine
- Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine
- Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011. - 2016.
- Nacionalna populacijska politika
- Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2011.-2012.
- Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2011. godinu.
- Zagrebačka strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2010.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Osječko-baranjskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Primorsko-goranskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Varaždinskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Splitsko-dalmatinskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Krapinsko-zagorskoj županiji 2011. – 2013.
- Lokalni akcijski plan za zapošljavanje OSI u Sisačko-moslavačkoj županiji 2011. – 2013.

- Evaluacija i preporuke na JIM izvješće u Republici Hrvatskoj od siječnja 2009. do prosinca 2009.
- Izvješće o provedbi nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine u 2009. godini
- Izvješće Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2009. Godinu
- Istraživanje o položaju žena s invaliditetom u Hrvatskoj, SOIH.
- Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada, Human Dynamics konzorcij, (ur.) Antonio Matković, Zagreb, srpanj 2010.

PRILOG 1

Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011. - 2016.

Novčana naknada namijenjena osobama s invaliditetom (inkluzivni dodatak)

- Radi ostvarivanja odgovarajuće potpore i pojednostavljivanja postupka predlaže se uvođenje inkluzivnog dodatka kao novčane naknade namijenjene osobama s invaliditetom s ciljem izjednačavanja njihovih mogućnosti pri socijalnom uključivanju.
- Inkluzivni bi dodatak ostvarivala osoba s utvrđenim trajnim tjelesnim, mentalnim, intelektualnim ili osjetilnim oštećenjima, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njezino puno i djelotvorno sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima, zbog čega postoji potreba za određenom razinom potpore u obavljanju aktivnosti radi uključivanja u svakodnevni život. Razina potpore utvrđivala bi se temeljem procjene funkcionalnih sposobnosti osobe (prema Međunarodnoj klasifikaciji funkcioniranja), a inkluzivni bi se dodatak dodjeljivao u različitim iznosima, ovisno o stupnju procijenjene potrebe. Razina potpore procjenjivala bi se po područjima kojima se mogu sveobuhvatno utvrditi potrebe osobe ovisno o njezinim specifičnim osobinama. Područja procjene odnose se na potpore samozbrinjavanju i neovisnosti, psihosocijalnom funkcioniranju, transferu i mobilnosti, radnim i okupacijskim aktivnostima, sadržajima socijalizacije i slobodnog vremena, te funkcioniranju osobe s obzirom na okoliš. Na taj bi se način uvažavale različitosti u funkcionalnim sposobnostima osoba koje imaju isto oštećenje, što bi rezultiralo i razlikom u iznosu novčane naknade.
- U svrhu zadovoljavanja sveobuhvatnih potreba osoba s invaliditetom, ovo bi pravo trebalo objediniti sva prava (naknade i usluge) koja osobe s invaliditetom sada ostvaruju u različitim sustavima. To bi značilo i objedinjavanje financijskih sredstava koja se na različitim pozicijama u državnom proračunu osiguravaju za pojedina ministarstva i državna tijela

Mjera:

- Zakon o inkluzivnom dodatku

Nositelj:

- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo financija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i druga državna tijela u kojima se ostvaruje zaštita osoba s invaliditetom

Rok:

- 2014. godina

Vještačenje

- Vještačenje u sustavu socijalne skrbi provodi se kada je u postupku ostvarivanja pojedinog prava potrebno utvrditi postojanje vrste, stupnja i težine tjelesnog ili mentalnog oštećenja, vrste i težine psihičke bolesti, trajne ili privremene promjene u zdravstvenom stanju, potpune nesposobnosti za rad, prijeko potrebe stalne ili privremene pomoći i njege druge osobe i njezin opseg, postojanje sposobnosti osposobljavanja za samozbrinjavanje, postojanje sposobnosti osposobljavanja za samostalan rad i postojanje potrebe individualnog rada u provođenju psihosocijalne rehabilitacije. Vještačenje je složen postupak kojim je obuhvaćeno utvrđivanje, kako cjelokupnog zdravstvenog stanja, tako i sposobnosti, te sveukupnih potreba osobe i prilika u kojima ona živi i radi.
- Niz prava, kojima se osigurava neovisnost osoba s invaliditetom i njihova socijalna i radna integracija, jednaki način postupanja u postizanju vlastitih interesa, kompenziranje nepovoljnog položaja i otklanjanje teškoća, te ostvarivanje prava na dignitet, afirmaciju i uključivanje u društvo, ostvaruje se temeljem brojnih propisa u nadležnosti različitih sustava. To znači da različita tijela vještačenja u pojedinim sustavima na različite načine utvrđuju vrstu i stupanj oštećenja, odnosno invalidnosti.
- Radi olakšavanja pristupa pravima i ujednačenog postupanja u svim sustavima, valja odrediti jedinstvene kriterije za utvrđivanje oštećenja i funkcionalnih sposobnosti osobe, te uspostaviti jedinstveno tijelo vještačenja. Takvo bi tijelo donosilo jedan dokument na osnovi kojeg bi osobe s invaliditetom mogle ostvarivati prava u različitim sustavima, a trebalo bi djelovati kao neovisna institucija na razini Republike Hrvatske, s podružnicama, odnosno ispostavama na područnoj (regionalnoj), odnosno lokalnoj razini.
- U svrhu postizanja navedenog cilja Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi koordiniralo je izradu prijedloga jedinstvene liste funkcionalnih sposobnosti, kao i izradu propisa kojim bi se reguliralo uspostavljanje jedinstvenog tijela vještačenja i načina utvrđivanja invaliditeta. Kako je u tijeku probna primjena navedene liste na određenom uzorku (obveznici provođenja: nadležna ministarstva i javne ustanove u sustavu zdravstva, socijalne skrbi, obrazovanja, profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, zaštite ratnih vojnih invalida i civilnih invalida rata, mirovinskog osiguranja, branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, djelatnih vojnih osoba), što je određeno Zaključkom Vlade Republike Hrvatske iz rujna 2010. godine, konačni se rezultat očekuje u 2011. godini.

Mjera:

- Usklađivanje propisa u sustavu socijalne skrbi s novim načinom vještačenja, ovisno o ishodima probne primjene, odnosno uvođenje nove metodologije vještačenja u skladu s definicijom invaliditeta prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom

Ujedinjenih naroda i Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom koju je Vlada Republike Hrvatske potpisala u ožujku 2007. godine

Nositelj:

- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Rok:

- 2012. godina

Širenje mreže usluga socijalne skrbi

Širenje mreže usluga socijalne skrbi u zajednici pridonosi samostalnom životu pojedinih društvenih skupina (primjerice, osoba s invaliditetom, psihički bolesnih odraslih osoba i dr.), ali i usklađivanju radne i obiteljske uloge onih obitelji koje imaju članove koji ovise o skrbi drugih.

Pri širenju mreže usluga poseban naglasak treba staviti na razvoj izvaninstitucijskih usluga i oblika smještaja u onim županijama u kojima su ti oblici skrbi slabo ili nedovoljno razvijeni, radi postizanja ravnomjernijeg regionalnog razvoja mreže usluga i zaustavljanja trendova institucionalizacije u županijama u kojima se najveći broj korisnika smještava u institucije. Širenju mreže usluga trebao bi pridonijeti proces deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi. Standardi kvalitete usluga, koji se uvode u sustav socijalne skrbi i naglašavaju usmjerenost na potrebe korisnika, predstavljaju polaznu osnovu za mjerenje kvalitete socijalnih usluga, čime se omogućuje precizna, a ujedno i transparentna evaluacija svakog pojedinog pružatelja usluga.

U okviru skrbi za djecu i odrasle osobe - žrtve obiteljskog nasilja, kojima se pružaju usluge privremenog smještaja dok traje potreba, u pravilu do 6 mjeseci, a iznimno do godine dana, **nastojanja društva trebala bi biti usmjerena, kako na prevenciju pojave novih slučajeva nasilja u obitelji, tako i na osiguranje pravodobne pomoći svim žrtvama nasilja. To prvenstveno znači da bi se ciljanim aktivnostima trebalo postići da se žrtve obiteljskog nasilja ponajprije zaštite u vlastitom domu, odnosno da se poduzmu mjere kojima bi se utjecalo na to da se iz vlastitog doma udalje zlostavljači, a ne žrtve.**

Projekt Jednake mogućnosti za žene i djevojke s oštećenjem vida

CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

Nova cesta 4, 10 000 Zagreb

Tel: 01 24 22 800; Fax: 01 24 22 801

E-mail: cesi@cesi.hr

www.cesi.hr

www.libela.org

www.sezamweb.net

Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj

Trg žrtava fašizma 6, 10000 Zagreb

Tel: 01 4896500; Fax: 01 4896 555

<http://www.delhrv.ec.europa.eu/>